

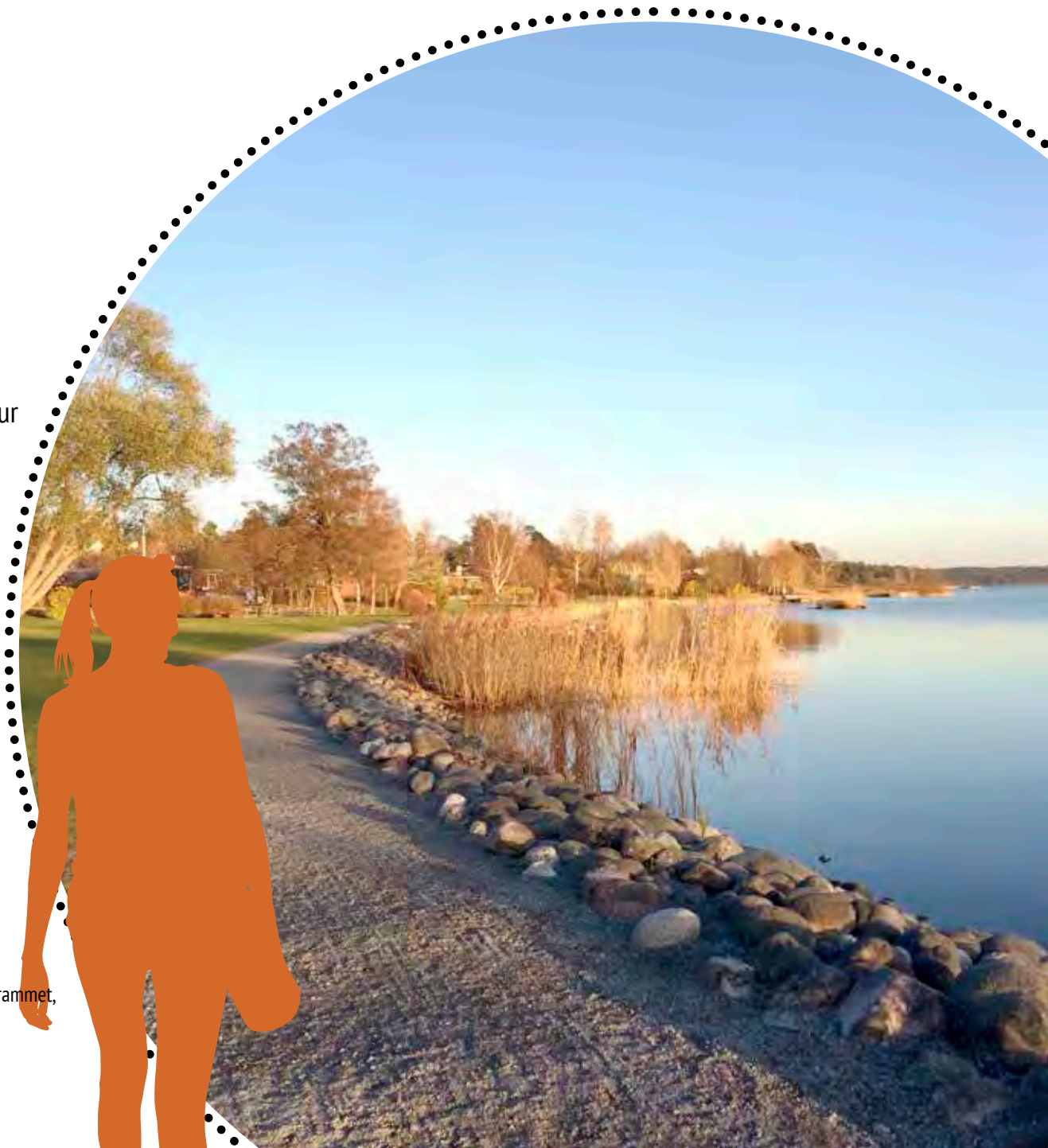
VÄRTANS STRANDPROMENAD I TÄBY KOMMUN

Hur vattennära stråk kan ges
högre rekreativa värden och hur
förslag kan presenteras för en
kommuns invånare

KRISTOFER
SÖDERGREN

2016

Avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet,
Uppsala

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

EX0504, Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Omfattning: 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

Titel: Värtans strandpromenad i Täby kommun - Hur vattennära stråk kan ges högre rekreativa värden och hur förslag kan presenteras för en kommuns invånare

Engelsk titel: Värtans shoreline in the municipality of Täby - How waterfront paths may be given a higher recreational value and how ideas can be communicated to a municipality's citizens

© Kristofer Södergren

E-post: kristofersod@gmail.com

Handledare: Petter Åkerblom, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Lars Johansson, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Gunilla Lindholm, SLU, institutionen för stad och land

Nyckelord: Kommunikationsmaterial, landskapsanalys, orienterbarhet, rekreation, strandpromenad, stråk, Täby.

Omslagsbild: Värtans strandpromenad vid Lorensviksparken. Foto och illustration: Kristofer Södergren.

Övriga foton och illustrationer: Av författaren om inget annat anges. Samtliga bilder, foton, illustrationer och kartor publiceras med tillstånd från upphovsman.

Publiceringsår: 2016

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

FÖRORD

Under utbildningen har jag generellt arbetat med specifika platser - såsom parker, torg och stadsdelar. När Täby kommuns parkenhet föreslog ett arbete gällande ett stråk såg jag det som en ny utmaning, där jag fick anledning att hitta nya vägar och analysmetoder till de slutliga förslagen.

Det var också spännande att utföra examensarbetet genom att delvis vara på plats hos Täby kommun. Jag fick en inblick i hur en kommun arbetar med förändringar i det offentliga rummet och hur stor del av det arbetet som påverkas av kommuninvånarna.

Jag vill ödmjukt rikta tacksamhet gentemot medarbetarna vid Täby kommuns parkenhet, men parkchef Håkan Blanck i spetsen, för att ni gav mitt examensarbete autenticitet och en direkt koppling till de projekt som pågår i kommunen.

Jag vill tacka min handledare Petter Åkerblom för goda idéer och ett rationellt samarbete som inneburit mycket för arbetets fortgång. Ett speciellt tack vill jag även rikta till Andrew Butler för hjälpen att anpassa analysmetoder efter det stråk jag arbetat med.

Slutligen tack till mamma för korrekturläsning och konstruktiva förslag samt till Emelie & Ivar för all glädje, kärlek och energi.

Kristofer Södergren
Uppsala, hösten 2015

SAMMANFATTNING

Detta examensarbete handlar om att visa hur Värtans strandpromenad i Täby kommun kan utvecklas rekreativt samt hur förslaget kan kommuniceras med kommuninvånarna.

Täby är beläget ca 2 mil norr om Stockholm och är en kommun med kuststräcka mot skärgården och Stora Värtan. Sett till hela landet ligger Täby kommun på nionde plats från slutet när det gäller totallängd för strand- och kuststräckor. Värtans strandpromenad är kommunens längsta vattenstråk och bidrar till möjligheten att besöka och röra sig i miljöer som kontrasterar mot det täta stadsbyggandet. I Täby kommuns politiska program beskrivs strandpromenaden som en av de största tillgångarna när det gäller rekreation och friluftsliv och att den ska fortsätta utvecklas.

När Stockholmsregionen växer är det viktigt att säkerställa att Värtans strandpromenad bibehåller och utvecklar sina rekreativa värden samt att orienterbarheten stärks så att vägen till och längs stråket upplevs som tydligt.

**ARBETET HANDLAR OM HUR
VÄRTANS STRANDPROMENAD KAN
UTVECKLAS REKREATIVT SAMT HUR
FÖRSLAGET KAN KOMMUNICERAS MED
KOMMUNINVÅNARNA.**

Sveriges 290 kommuner behöver kommunicera med sina invånare på olika sätt. Kommunikationen behöver vara ändamålsenlig, att den fungerar är väsentligt ur det demokratiska perspektivet. Det är inte bara en viktig demokratisk aspekt i samhället, utan också ett sätt för kommunerna att upprätthålla eller skapa förtroende.

Språklagen reglerar att svenska offentliga verksamheter ska använda ett språk som ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Kommunikation mellan kommun och invånare kan, medvetet eller omedvetet, uppfattas som enkeltriktad och färdigdiskuterad. Hur informationen utformas av avsändaren kan göra mottagaren underordnad, vilken är en risk när det gäller förändring av offentlig miljö då det i regel krävs dialog.

Bilder i arkitektursammanhang behövs för att marknadsföra projekt och kommunicera med allmänheten. Det förekommer att illustratörer och visualiserare från fristående kontor får i uppgift att ta fram visionsbilder till arkitektkontorens projekt. Det finns en risk med detta då fristående visualiserare får avgöra bildens karaktär. De arkitekter som sedan skall arbeta vidare med projekten kan, direkt eller indirekt, påverkas eller låsas av visionsbildens karaktär.

Genom att analysera Värtans strandpromenad övergripande har flera delområden lokaliserats vilka sedan betygsatts efter rekreations- och orienterbarhetsaspekter. Analyserna genererade områden och specifika platser där åtgärder var motiverade. Dessa låg till grund för de ställningstaganden som ledde fram till förslag för att höja strandpromenadens rekreativa värden samt för att öka orienterbarheten längs stråket.

När stråkets befintliga kvaliteter och potential behandlats låg fokus på rekreativa värden. Ekologiska aspekter behandlades när de relaterade till rekreationsvärdet. Värtans strandpromenad är ett längre kuststråk, dock behandlades enbart den del som finns inom Täby kommun.

Examensarbetet består av två delar, dels denna rapport som presenterar arbetets syfte, frågeställningar, mål och genomförande och dels en kommunikationsprodukt som är en fristående folder i arbetet. Kommunikationsprodukten är informativt anpassad för Täby kommuns invånare och visar hur Värtans strandpromenad kan utvecklas rekreativt.

Ambitionen är att de två delarna kan visa exempel på hur vattennära stråk kan utvecklas rekreativt samt hur förslag för förändring av offentliga miljöer bör utformas för att kommunicera med kommuninvånare.

SUMMARY

Introduction

This master's thesis is about showing how Värtan's shoreline in the municipality of Täby can develop recreational and how the ideas may be communicated to local citizens.

This work is presented in two parts. Except this written report there's also a separate communication folder that contains new ideas for Värtan's shoreline, formed as commonly information to the citizens of the municipality of Täby.

The municipality of Täby is located next to the archipelago.

BACKGROUND

The municipality of Täby

Täby is located about 20 kilometres north of Stockholm, a municipality with coastline towards the archipelago and the water of Stora Värtan. In Sweden overall the municipality of Täby is found in the ninth place from the end regarding the total length of shorelines and coastal stretches. Värtan's shoreline reaches 7 kilometres, it's the municipality's longest stretch and contributes to the opportunity to visit environments that contrasts to dense urban areas.

In the municipality's policies it's described that Värtan's shoreline is one of the greatest assets when it comes to outdoor recreation and that it should continue to develop. When regions around Stockholm are growing it is important to ensure that Värtan's shoreline retain and develop its recreational values, also that orientation is strengthened so the roads and paths to and along the shoreline's boardwalk are perceived clearly.

Communication

Sweden's 290 municipalities need to communicate with its citizens in various ways. Communication needs to be appropriate and

from a democratic perspective it is essential that it works. It is not only an important democratic element in society, but also a way for municipalities to maintain or establish reliance with its citizens.

Law regulates the Swedish public agencies should use language that are cultivated, simple and comprehensible. Communication between the municipality and the citizens can, consciously or unconsciously, perceive as one-way information that not has any room for discussion. How the information are developed by the sender can make the recipient subordinate, which could be a problem when it comes to changes of public spaces where it's common with citizen dialogues.

Pictures and visualizations in architectural context are used to promote projects and communicate with the public. Illustrators and visualizers from independent offices are tasked with developing vision images of architectural office's projects. There is a risk as independent visualizers can determine picture's character. The architects who later continue to work on the projects can, directly or indirectly, be affected by picture's character.

METHODS

Aim and research questions

The purpose of this work is to develop the recreational values along a shoreline and to sum and communicate the ideas in a commonly way.

- How can Värtan's shoreline in the municipality of Täby be developed to enhance the recreational values?
- How can the municipality of Täby communicate with its citizens when it comes to changes in public areas?

Värtan's shoreline

In order to develop the shoreline with new ideas to improve recreational values it was necessary to do several site visits. At first to do overall inventory to put the shoreline in its context, but later to study and analyse the shoreline more specific.

Värtan's shoreline is a coastal path with several characters that needed to be analysed and divided in smaller areas. To localize differences along the shoreline the method *LCA*, *Landscape Character Assessment*, was used. The *LCA* method for this work generated smaller areas along Värtan's shoreline by distinguishing variations in topography, land use, green structures, orientation and visual water contact.

The shoreline's 22 smaller areas that were generated by the *LCA* were analysed in recreational and orientation perspectives, so that strengths, weaknesses and potential could be located. To do this the method *Experiential Landscape* was used. The method led to values in all smaller areas in aspects of recreation and orientation. Recreational aspects were human recovery, child and play, exercise and activity, nature and ecology, park and plazas, water contact, beaches and docks. Aspects of orientation were public impressions, undisturbed impressions, location, open character and an assessment of the shoreline's clarity at the smaller area's transitions. These methods

generated a chart with grades for every aspect in every smaller area, which formed the basis for new ideas to develop the shoreline's recreational value and for developing orientation along the path.

Text and images in communication

In order to get a picture of how communication between the municipality and local citizens may look like there was a part of the work focused on the language and images used in certain projects. The purpose of this part was to come up with a way that ideas for Värtan's shoreline could be communicated with citizens. A comparison study was performed to see how communication look liked regarding change in public outdoor environments in other municipalities. The municipalities studied were Knivsta, Norrköping, Norrtälje and Uppsala, which were selected to show on projects of various scale and character as well as different stages in the process. I studied the choice of words and the picture characters, how they may affect the recipient and any balance required, depending on what the municipality wanted to convey.

Two appropriate tasks as a municipal employed landscape architect can work with.

PROPOSALS

Conclusion - communication

Text and images should be compatible with where in the process the project is. Choice of words in communication should be more one-way the later in the process projects are. Images and visualizations should be more specific the further a project has come. Text and image together also needs to have a balance that represents the project communicated.

New ideas to Värtan's shoreline

The *LCA* and *Experiential Landscape* analysis generated a grading chart for the shoreline's 22 areas which led to new ideas and proposals. Except overall solutions to develop recreational values, such as play areas, swimming opportunities and recovery spots, specific proposals were made for three areas.

Ideas for new signs were also presented, to increase orientation and clarity along the path of Värtan's shoreline.

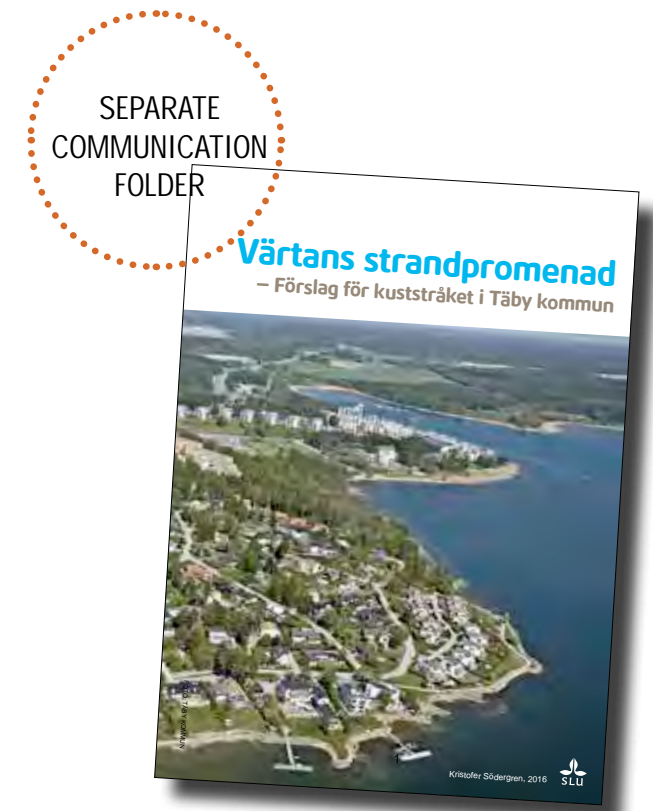
Ideas to signs to increase orientation along Värtan's shoreline.

Visualizations showing visions for three areas.

Separate communication folder

One part of the proposals is a communication product that describes the proposals for Värtan's shoreline in a commonly way. It was formed by the conclusion from the study about communication together with the ideas for Värtan's shoreline. The layout is based on the graphic profile from the municipality of Täby. The folder is in portrait A5 format that also can be read electronically as A4 landscape format.

Front page of the separate communication folder.

DISCUSSION

Recreation and Communication

The aim of this work was to raise a shoreline's recreational values, and to compile and communicate the proposal in a commonly way. By working with two parts that took care of each research question proposals was generated and a separate communication product was set up.

The communication folder too specific

One part of the work was a simplified communication product that was supposed to serve as dialogue towards the municipality of Täby's citizens regarding the ideas for Värtan's shoreline. When designing the product, I had conclusions about communication from the work's study with me, however I think that the result did not reach all the way. Choices of words in the folder are relative to the ideas presented. However, the images are too specific in comparison to how far the project has come.

Generally it's possibly a difficulty in the sector, that one is too familiar with the task that one already had begun to concretise the solutions in the images even though the communication should be ideas for dialogue with citizens.

Relevance of the work

Proposals show how Värtan's shoreline can develop recreational. Partly with the help of new facilities and installations, but also by improved accessibility thanks to increased orientation. The ideas for Värtan's shoreline can be used to guide development of shoreline's paths near dense city municipalities. In my opinion, it may be about to carry out specific measures to increase recreational values along a path. It may also, in a larger context, contribute to values in sustainable regional growth. It's important to remember that the ideas presented in this work were balanced for precisely the places they suggested. Although this work can guide other municipalities to work with recreation development along shorelines, ideas need to be adapted to the specific environment and a relevant context.

IDEAS FOR VÄRTAN'S SHORELINE CAN
BE USED TO GUIDE DEVELOPMENT OF
OTHER SHORELINE PATHS IN DENSE
CITY MUNICIPALITIES.

Aims and expectations

Recreation could be seen as outdoor environments in dense areas bounded from interference and distraction. The question I ask myself is whether I can base a work on a definition that does not have a general definition? Of course, it helped that I defined what recreation and orientation means within the framework of this work, but which aspects I have given the term directly affects the ideas and proposals. For such a long path as Värtan's shoreline, with so many different characters along the way, one needs to possibly work both wider and deeper to clarify the definition in relation to the scope of work. I'm not saying I failed to answer my research questions in the work, but I'm also aware of the importance of having analysis based on solid foundation. Overall I think the work answers the research questions and contains meaningful ideas proper to the task.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION.....	11	Orienterbarhet.....	21	Analys.....	30
Bakgrund.....	12	METOD.....	22	Grönstruktur, skolor och aktivitet.....	30
Självständigt arbete i landskapsarkitektur.....	12	Genomförande.....	23	Orienterbarhet, tillgänglighet och målpunkter.....	31
Täby kommun - 4000 år av historia.....	13	Regelbundet hos Täby kommun.....	23	Topografi & markanvändning.....	32
Utmaningar.....	14	Inventering och förutsättningar.....	23	Visuell vattenkontakt.....	33
Nordostregionen - ett exploateringsområde.....	14	Analyser.....	23	22 delområden.....	34
Halva Täby grönt.....	15	Del 1.....	23	Bedömning av delområden.....	35
Värtans strandpromenad - en viktig tillgång.....	15	Analys - Landscape Character Assessment.....	24	Förslag.....	36
Kommunikation med invånare.....	16	Analys - Experiential Landscape.....	24	Orienterbarhet.....	36
Språkbrukets innebörd.....	16	Länk mellan analys och ställningstaganden.....	26	Rekreation.....	37
Relation - kommunikationsparter.....	17	Rekreativaspekter.....	26	Urval.....	38
Kommunikationsformat.....	17	Orienterbarhetsaspekter.....	26	Val av fokusområden.....	38
Bildens makt.....	18	Gestaltningssfas.....	27	Hägernäs strandskog - Spänger i slingor.....	40
Visualisering.....	18	Del 2.....	27	Viggbyholms båtklubb - Funktioner i samspel.....	42
Uppgiften - som blev två.....	19	Jämförelse mellan fyra kommuner.....	27	Kråkudden - Vinterbad och skärgårdsmöte.....	44
Arbetets syfte.....	19	Vägen till kommunikationsmaterial.....	27	Orienterbarhet - Nytt skyltprogram visar vägen.....	46
Avgränsning.....	19	DEL 1. VÄRTANS STRANDPROMENAD.....	28	Riktning och avstånd.....	47
Arbetets delar.....	20	Förutsättningar.....	29	Tänkbar fortsättning.....	48
Förväntat resultat och målgrupp.....	20	Värtans strandpromenad som stråk.....	29	Konsekvenser - anläggning och skötsel.....	48
Begreppsprecisering.....	21			Fasindelning - tidsplan för genomförande.....	48
Rekreation.....	21			Kommunikation - att nå ut med förslagen.....	49

DEL 2. KOMMUNIKATION	50	Avgränsningar	62
Studie - Fyra projekt.....	51	Arbetets slutprodukt.....	62
Johannisborg - Norrköping	52	Ord & bild.....	62
Innerstadsstrategi - Uppsala.....	53	Förslagets betydelse	
Stadsdel Nydal - Knivsta.....	54	Förslagets betydelse	63
Ny stadsdel - Norrtälje Hamn	55	Reflektion.....	63
Lärdomar	56	Står arbetet på en stadig grund?	63
Ordval och informationskanaler.....	56	Ordvalens betydelse	63
Bild och visualisering	56	Vidare frågeställningar	64
Att ta med sig i fortsatt arbete	57	KÄLLOR.....	65
Applicering	57		
Förenklad kommunikationsprodukt.....	57		
DISKUSSION	59		
Syftet med arbetet	60		
Rekreation och kommunikation.....	60		
Metod	60		
Del 1 - Värtans strandpromenad	60		
Platsbesök.....	61		
Gestalttningsfas	61		
Del 2 - Kommunikation.....	61		

INTRODUKTION

Bakgrund och problematik som leder fram till arbetets syfte och frågeställningar.

BAKGRUND

Självständigt arbete i landskapsarkitektur

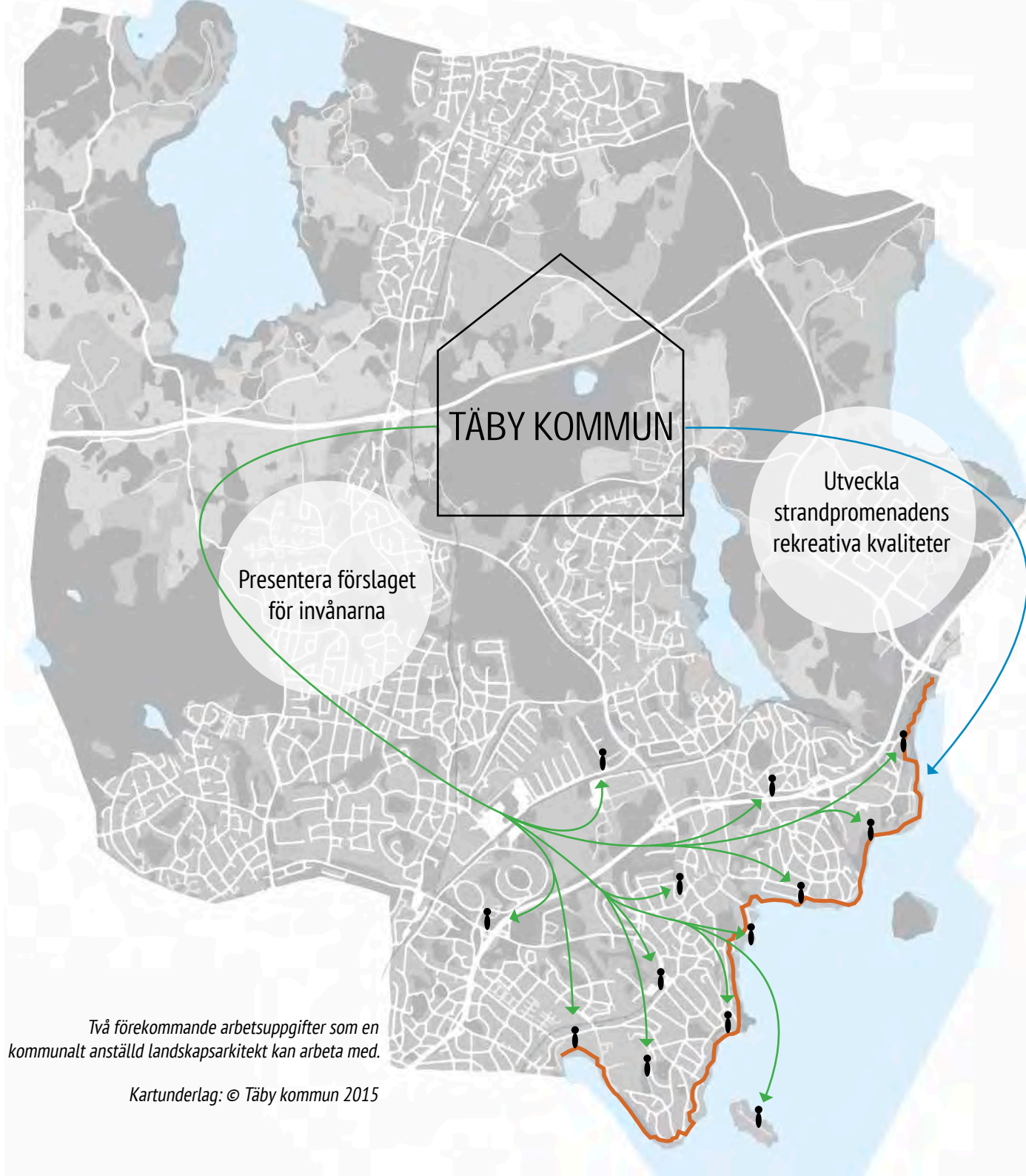
I mitt självständiga arbete behandlar jag Värtans strandpromenad i Täby kommun. Det är ett sju kilometer långt stråk som helt eller delvis löper längs vattnet och är beläget mot sydost där det möter Stora Värtan i Stockholms inre skärgård.

Tidigare har jag som landskapsarkitekt arbetat med specifika platser, såsom parker och torg, eller större stadsplaneringsuppgifter. Att behandla ett längre stråk där platserna längs vägen har sin egen karaktär och egenskap var en ny utmaning för mig. Jag efterfrågade ett kommunalt projekt och arbetet föreslogs av Täby kommun via parkchef Håkan Blanck.

Förutom uppgiften kring Värtans strandpromenad behandlas problematiken kring kommunikation mellan kommun och medborgare. När en kommun tagit fram nya förslag som påverkar det offentliga rummet, hur kommuniceras det med kommuninvånarna? Och vilket uttryck bör kommunikationen ha beroende på vad kommunen vill uppnå med den?

Således består arbetet av två delar vilka var för sig och tillsammans är exempel på förekommande arbetsuppgifter för en kommunalt anställd landskapsarkitekt.

På sid. 19-20 beskrivs arbetets syfte och frågeställningar, samt hur dispositionen ser ut.

Två förekommande arbetsuppgifter som en kommunalt anställd landskapsarkitekt kan arbeta med.

Kartunderlag: © Täby kommun 2015

Täby kommun - 4000 år av historia

Täby är beläget ca två mil norr om Stockholm och kommunytan motsvarar ca 71 kvadratkilometer inklusive vattenområden. Förutom närheten till Stockholm, Uppsala och Arlanda är Täby en kommun med kuststräcka mot skärgården och Stora Värtan.

För omkring 4000 år sedan var vattennivån i området ca 15 meter högre än idag. Det var också vid den här tiden, under bronsåldern, som de första människorna kom till Täby (Täby kommun 2010). Mest troligt var det Tåbys skyddade läge längs kusten som gjorde platsen attraktiv, där jägare och fiskare hade nära till både skog och hav. Tåbys många runristningar minner om bygdens etablering under vikinga- och medeltid, och tack vare de goda skördarna blev orten senare en plats för handel (Täby kommun 2010).

År 1885 anlades järnvägssträckningen Roslagsbanan vilket kopplade ihop Täby med Roslagen i norr och Stockholm i söder. Från 1950 och framåt har Täby utvecklats till en expansiv kranskommun till Stockholm (Täby kommun 2010).

E18 är den större trafikled som har sin sträckning genom Tåbys tätbebyggda delar. Det innebär en infrastrukturell tillgänglighet men kan samtidigt vara ett hinder i stadsplaneringssammanhang.

UTMANINGAR

Nordostregionen - ett exploateringsområde

Stockholmsområdet växer och nordostregionen pekas ut som en attraktiv sektor, det framgår i visionsarbetet för Stockholm Nordost (2012). Visionen för nordostregionen är ett samarbete mellan Danderyds, Norrtälje, Täby, Vallentuna och Österåkers kommun samt Vaxholms stad. I samarbetet beskrivs Täby som en kommun med hög bostads- och arbetsplatspotential (Stockholm Nordost 2012).

De större utbyggnadsprojekt som pågår i Täby kommun är Arninge-Ullna, Täby Park, Täby centrum, Västra Roslags-Näsby och Näsby slott (Täby kommun 2015c). Tillsammans med planerna för nya Arninge resecentrum, som skulle innebära en knutpunkt som blir Stockholms norra entré (Stockholm Nordost 2012) är det tydligt att området kring E18 står för stora förändringar den kommande tiden.

Stora exploateringprojekt i tätortsmiljöer ställer höga krav på samhällsplaneringen. Regeringen har satt upp tio mål för friluftslivet i landet, vilka bland annat beskriver vikten av hållbar regional tillväxt (Sveriges riksdag 2012). Täby kommun har god tillgång till naturområden med höga upplevelsevärden, vilket ur ett frilufts- och rekreationsperspektiv givetvis är en resurs. Dock kan det också innebära en konflikt då miljöerna även är attraktiva för bostadsbebyggelse (Boverket 2007, s.33).

Halva Täby grönt

Täby kommun har drygt 67,000 invånare, vilka har femdubblats sedan 1948 (Täby kommun 2015a). Det väntar en rad omfattande nybyggnationer för att möta efterfrågan på bostäder, samtidigt strävar kommunen efter mottot *Halva Täby grönt* (Täby kommun 2005). Det innebär att de offentliga rummen behöver vara av god kvalitet för att möta invånarnas behov av grönska och rekreation även när stadsbyggande ökar samt att grönytor ska bevaras eller kompenseras vid nya projekt (Täby kommun 2005). Det politiska målet att skapa en sociodukt över E18 mellan Täby Park och Centralparken (Täby kommun 2015b, s.9) visar på de höga ambitionerna för Tåbys grönsstruktur.

Värtans strandpromenad - en viktig tillgång

Sett till landets alla kommuner ligger Täby kommun på niondeplats från slutet när det gäller totalängd för strand- och kuststräckor (SCB 2014, s.27). Värtans strandpromenad är kommunens längsta vattenstråk och bidrar till möjligheten att besöka och röra sig i miljöer som kontrasterar mot det täta stadsbyggandet. I Täby kommuns politiska program beskrivs strandpromenaden som viktig och att den ska fortsätta utvecklas (Täby kommun 2015b, s. 11-19). Strandpromenaden pekas ut som en av de största tillgångarna när det gäller rekreation och friluftsliv, med både anlagd parkmark och naturliga miljöer (Täby kommun 2012).

Därför är det viktigt att säkerställa att stråket bibehåller och utvecklar sina rekreativa värden samtidigt som Täby växer tillsammans med Nordost- och Stockholmsregionen.

Kommunikation med invånare

Sveriges 290 kommuner behöver alla kommunicera med sina invånare på olika sätt. Kommunikationen behöver vara ändamålsenlig. Att den fungerar är väsentligt ur det demokratiska perspektivet (Göteborgs Universitet 2015). Det är inte bara en viktig demokratisk aspekt i samhället, utan också ett sätt för kommunerna att upprätthålla eller skapa förtroende. Invånare skall känna sig delaktiga i lokalsamhället och kunna ta del av kommunens information och beslut (Göteborgs Universitet 2015).

Järfälla strax utanför Stockholm är ett exempel på en kommun som under hösten 2015 antagit en kommunikationsstrategi. De beskriver genom sex övergripande fokusområden hur arbetet med att möta kommunens invånare ska gå från information till kommunikation, för att möta den växande kommunens utmaningar (Järfälla kommun 2015):

FRÅN ENKELRIKTADE BUDSKAP TILL DIALOG

FRÅN OTYDLIGHET TILL ENKELHET

FRÅN MOTTAGANDE TILL MEDSKAPANDE OCH DELAKTIGHET

FRÅN SLUTENHET TILL ÖPPENHET

FRÅN PAPPER TILL DIGITALA TJÄNSTER OCH KANALER

FRÅN STILLASITTANDE TILL MOBILITET

(Järfälla kommun 2015)

11 §

”SPRÅKET I OFFENTLIG
VERKSAMHET SKA VARA
VÅRDAT, ENKELT OCH
BEGRIPLIGT.”

(Språklag 2009:600)

Språkbrukets innebörd

11 § i språklagen, den s.k. klarspråksparagrafen, fastställer att svenska offentliga verksamheter ska använda ett språk som är vårdat, enkelt och begripligt (2009:600).

Utmaningen ligger i att skriva enkelt och begripligt. Olof Pettersson har studerat dessa frågor i sitt examensarbete (2013) om utformningen av svenska myndigheters klarspråksarbete. I sin studie (2013) sammanfattar han en rad frågor för bedömning av klarspråkets genomslag i information från offentliga aktörer myndigheter:

HUR AUKTORITATIV ÄR TEXTEN?

HUR PROFESSIONELL ÄR TEXTEN?

HUR BEGRIPLIG ÄR TEXTEN?

HUR FÖRTROENDEINGIVANDE ÄR TEXTEN?

HUR INFORMATIV ÄR TEXTEN?

(Pettersson 2013, s. 11)

Dessa frågor kan ge en samlad bild över vad textens avsändare vill förmedla. Frågorna innebär faktorer som avsändaren kan använda av olika grad beroende på informationens syfte och målgrupp.

Relation - kommunikationsparter

Om en kommunikation är alltför enkelriktad uppfattas budskapet som färdigdiskuterat, vilket kan vara syftet med exempelvis myndighetsbeslut. Relationen kan då ses som om avsändaren är överordnad mottagaren (Pettersson 2013). När det gäller förändring i offentliga utemiljöer finns det risker när kommunen är avsändare och använder enkelriktade budskap i sin kommunikation gentemot invånarna. I en sådan kommunikation där invånaren blir underordnad kommunen uttrycks ingen möjlighet till respons eller dialog (Pettersson 2013).

Kommunikationsformat

Kommunerna ska inte enbart använda ett enkelt och tydligt språk, utan de ska även säkerställa att kommunikationen sker i format och forum som medborgarna kan ta del av (Göteborgs Universitet 2015).

Idag har många människor tillgång till smarta telefoner och det kan också vara det medel som exempelvis ungdomar ser som huvudkanal för tillgänglig information. Utmaningen ligger därför i att kommunikation från kommunen anpassas till invånarnas vanor, som dock varierar genom ålder och utvecklas över tid.

Kommunikation från kommun eller myndighet bör även behandla jämställda och demokratiska aspekter och inte uppfattas uteslutande eller diskriminerande (Göteborgs Universitet 2015).

VÄRTANS STRANDPROMENAD KAN
UTVECKLAS REKREATIVT

VÄRTANS STRANDPROMENAD BÖR
UTVECKLAS REKREATIVT

VÄRTANS STRANDPROMENAD SKA
UTVECKLAS REKREATIVT

"ORDVALET UPPFATTAS SOM MER ELLER MINDRE ENKELRIKTAT
OCH KAN VISA AVSÄNDARENS AVSIKT OCH ATTITYD".
(Pettersson 2013)

Budskap från avsändaren uppfattas som mer eller mindre enkelriktade beroende på vilka ordval som görs.

Bildens makt

Bilder i arkitektursammanhang används för att sälja in idéer och övertyga beställare i tidiga skeden. Bilder kan också användas för att marknadsföra projekt och kommunicera med allmänheten. Just bildkommunikationens betydelse mot allmänheten i projektens alla skeden är något som understryks av Magnus Troedsson (2012), kommersiellt ansvarig arkitekt vid *Ettelva* arkitekter. Han menar att arkitekterna har bilden att tacka för den outhärliga mediala spridning projekt kan ha, och att det har lett till att arkitektkåren fått ett större inflytande i vår samtid (2012).

”...ARKITEKTKÅREN HAR
FÅTT STÖRRE INFLYTANDE
I VÅR SAMTID.”

(Magnus Troedsson, 2012)

Visualisering

Ibland gör arkitektkontoren själva de bildunderlag som ska presentera och förmedla projekten. Det händer också att illustratörer och visualiserare från fristående kontor får i uppgift att ta fram underlag till arkitektkontorens projekt. Kritiker menar att visualiseringar av kommande projekt kan leda till missvisande bilder av verkligheten, det kan handla om att byggnader framstår som lägre eller mer transparenta än vad som är realistiskt (*Arkitekten* 2015).

Det händer att fristående visualiserare får avgöra bildens karaktär. Kommuner kan skicka kvartersvolymen och be om att få en bild av en levande stadsdel, säger Andreas Landgren från visualiseringsstudio Tomorrow i en intervju med tidningen *Arkitekten* (2015). De som arbetar med bilden har oftast referensmaterial från kommunen, men bildens och stadsdelens prägel sätts ändå av visualiseraren. De arkitekter som sedan skall arbeta vidare med stadsdelen kan, direkt eller indirekt, påverkas eller låsas av visionsbildens karaktär (*Arkitekten* 2015).

“KOMMUNER KAN SKICKA
KVARTERSVOLYMER OCH BE
OM EN LEVANDE STADSDEL”

(Andreas Landgren, 2015)

UPPGIFTEN - SOM BLEV TVÅ

Arbetets syfte

Syftet med arbetet är att höja ett vattennära stråks rekreativa värden, samt att sammanställa och kommunicera förslaget på ett enkelt sätt.

Frågeställningar

- Hur kan Värtans strandpromenad i Täby kommun utvecklas för att höja stråkets rekreativa värden?
- På vilket sätt kan Täby kommun kommunicera med sina invånare när det gäller förändringar i offentliga rum?

Avgränsning

Arbetet tar ett brett grepp kring Värtans strandpromenad. Några valda delar längs stråket presenteras mer i detalj, om än visionärt. När stråkets befintliga kvaliteter och potential behandlas ligger fokus på rekreativa värden. Ekologiska aspekter kommer att behandlas när de relaterar till rekreationsvärdet. De ekonomiska perspektiven behandlas endast i stora drag som konsekvenser för anläggning och skötsel.

Värtans strandpromenad är ett längre kuststråk, dock behandlas enbart den del som finns inom Täby kommun.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur kan Värtans strandpromenad i Täby kommun utvecklas för att höja stråkets rekreationsvärde?
- På vilket sätt kan Täby kommun kommunicera med sina invånare när det gäller förändringar i offentliga rum?

Arbetets delar

Den skriftliga rapporten innehåller introduktion, metod, del 1 och 2 samt avslutande diskussion och reflektion kring arbetets delar.

Arbetet presenteras även muntligt under ett examinationsseminarium vid kursens slut. Vid det tillfället presenteras ett avsnitt av del 2 som ett separat kommunikationsmaterial.

Förväntat resultat och målgrupp

Arbetet genererar delvis ett kommunikationsmaterial som på ett enkelt sätt ska kunna förmedla förslagen för Värtans strandpromenad. I arbetet strävar jag efter att kommunikationsmaterialet i ett tidigt skede ska kunna fungera som kommunikation mellan Täby kommun och dess invånare, att öppna för dialog gällande de förslag som förmedlas. Därför är arbetet uppdelat i två delar där del 1 beskriver hur Värtans strandpromenad kan utvecklas rekreativt och del 2 som undersöker hur information i text och bild bör utformas gentemot kommunens invånare.

Rapporten beskriver arbetet och riktar sig till kommuner i allmänhet och Täby kommun i synnerhet.

Arbetet beskriver problematiken och möjligheterna kring ett offentligt stråk längs vatten och hur det kan få högre rekreativa värden, med Värtans strandpromenad som exempel.

Arbetet kan fungera som referens gällande vattennära stråk i tätbebyggda kommuner, samt som diskussionsmaterial kring hur kommunikationen mellan kommunens tjänstemän och invånare sker när det gäller planering och genomförande av ändringar i offentlig utemiljö.

Hur kommunikationsmaterialet tas emot och fungerar undersöks inte inom ramen för detta självständiga arbete.

Arbetet består av en skriftlig rapport och ett separat kommunikationsmaterial som baseras på rapportens del 1 + 2.

BEGREPPSPRECISERING

Rekreation

Utemiljön som rekreation förknippas med beskrivs av Kaplan et al. (1998, s.73) som avgränsad från störning och distraktion. Samtidigt spelar utemiljöns kvalitet olika roll beroende på besökens syften. Ett besök kan vara nödvändigt, frivilligt eller av social karaktär (Gehl, 2010, sid. 21). De nödvändiga besöken, såsom transport till och från arbete, ställer enligt Kaplan et al. (1998, s.67) inte lika höga krav på utemiljöns kvalitet som det frivilliga eller sociala besöket. Dock kan ett nödvändigt besök, i en god utemiljö, ge en rekreativ effekt även om det inte är besökets syfte (Kaplan et al. 1998, s.67). Någon exakt och allmän definition av begreppet rekreation finns inte. Svenska Akademien (2015) beskriver rekreation som *återhämtning av kraft*.

Inom ramen för detta arbetet betyder rekreation en möjlighet att med positiv och

stärkande mental känsla vistas i en miljö som kontrasterar mot den täta staden och som har en naturnära karaktär.

Då Värtans strandpromenad är ett stråk och inte en avgränsad plats utgör orienterbarhet en faktor inom begreppet rekreation. Om det tätortsnära landskapet är vackert, spännande och intressant används det mer för fysisk aktivitet och rekreation (Boverket 2013, s.57). Med anledning av fysisk aktivitet och rörelse längs stråket är orienterbarheten en del i ett rekreativt väl fungerande stråk.

För att kunna specificera rekreation och orienterbarhet och analysera det i relation till strandpromenaden har jag tagit fram en rad rekreations- och orienterbarhetsaspekter. De används genom arbetet och beskrivs i metoddelen på sid. 26.

Orienterbarhet

För att kunna ta sig till en specifik plats är inte enbart avståndet det viktiga. Målet kan vara nog så nära, men om vägen dit är otydlig eller innehåller barriärer minskar den upplevda tillgängligheten (Boverket 2007, s.41-43).

Förutom att hitta till en plats finns det behov av att kunna lokalisera sig inom det aktuella området. För att människor ska kunna bekanta sig med var de är i relation till omgivningen behövs både ett varierat landskap samt en tydlighet som definierar utemiljöns olika platser och karaktärer (Thwaites, 2001).

Landmärken och enskilda byggda element kan hjälpa människor att orientera sig längs ett stråk. Likaså skyltar om de används varsamt, men för många skyltar med för mycket information kan dock distrahera upplevelsen av utemiljön (Kaplan et al. 1998, s.95-96).

Orienterbarhet genom detta arbete definieras som vägledning, framkomlighet och information. Hur anslutningar ser ut till och från kustområdet, men framförallt vägledning och information längs Värtans strandpromenad.

DÅ VÄRTANS STRANDPROMENAD ÄR ETT STRÅK OCH INTE EN AVGRÄNSAD PLATS UTGÖR ORIENTERBARHET EN FAKTOR INOM BEGREPPET REKREATION.

METOD

Vägen till arbetets resultat. Vilka analyser som genomförts och vad de betytt för arbetet.

GENOMFÖRANDE

Regelbundet hos Täby kommun

Mitt arbete var delvis förlagt till Täby kommuns parkenhet vid stadsbyggnadskontoret. Detta innebar en tät kontakt med kommunens tjänstemän vilket jag önskade skulle ge värdefull information kring de planer som finns för kommunen i allmänhet. Genom kontakten med parkenheten kunde jag säkerställa att Värtans strandpromenad (del 1) kan fungera för sig självt men även ansluta till befintlig och kommande grönstruktur. Att regelbundet vara på plats i Täby var en ambition som jag önskade skulle ge en inblick i hur man idag kommunicerar med kommunens invånare när det gäller offentlig mark. På så sätt hoppades jag bättre kunna diskutera min frågeställning angående kommunikation och presentationsmaterial (del 2). Del 1, Värtans strandpromenad, genomfördes löpande under perioden september 2015-januari 2016. Del 2, kommunikation, genomfördes under oktober-november 2015.

DEL 1

Inventering och förutsättningar

För att kunna utveckla nya visioner och förslag med förbättrade rekreativvärden för Värtans strandpromenad behövde jag besöka platsen flera gånger. Till en början för övergripande inventering och sätta platsen i sitt sammanhang, men senare även för att studera och analysera utvalda delar mer djupgående. Platsbesöken ägde rum under perioden 17/9 - 4/11 2015.

Jag studerade förutsättningarna kring Värtans strandpromenad, befintliga och planerade. Det som undersöktes var grönstruktur, övergripande orienterbarhet, målpunkter och tillgänglighet samt skolor och aktivitetsytor.

”DET ÄR VIKTIGT FÖR
MÄNNISKOR ATT KUNNA
ORIENTERA SIG LÄNGS
STRÅK, ANNARS KAN DET
PÅVERKA DERAS VILJA ATT
ANVÄNDA DET.”

(Kaplan et al. 1998)

Analys

Stråket analyserades ur ett rekreativt perspektiv så att jag kunde lokalisera styrkor, svagheter och potential. Jag undersökte kopplingar till omgivningen samt strategiska platser längs stråket för att kunna bedöma och förbättra orienterbarheten. Rörelsen genom områden relaterar till upplevelsen då man ska kunna utforska platser utan att oroa sig över att tappa bort sig (Thwaites, Simkins 2007, s.42). Likaså är det viktigt för människor att kunna orientera sig längs stråk, annars kan det påverka deras vilja att använda det (Kaplan et al. 1998, s.95).

Med detta arbetssätt ville jag jämföra rekreativa värden med orienterbarhetsvärden, exempelvis stråkets tydlighet. På så sätt ville jag minska risken att inte bedöma en plats eller ett delområde som komplett enbart på grund av höga rekreativa värden, det krävdes även höga värden inom orienterbarhet.

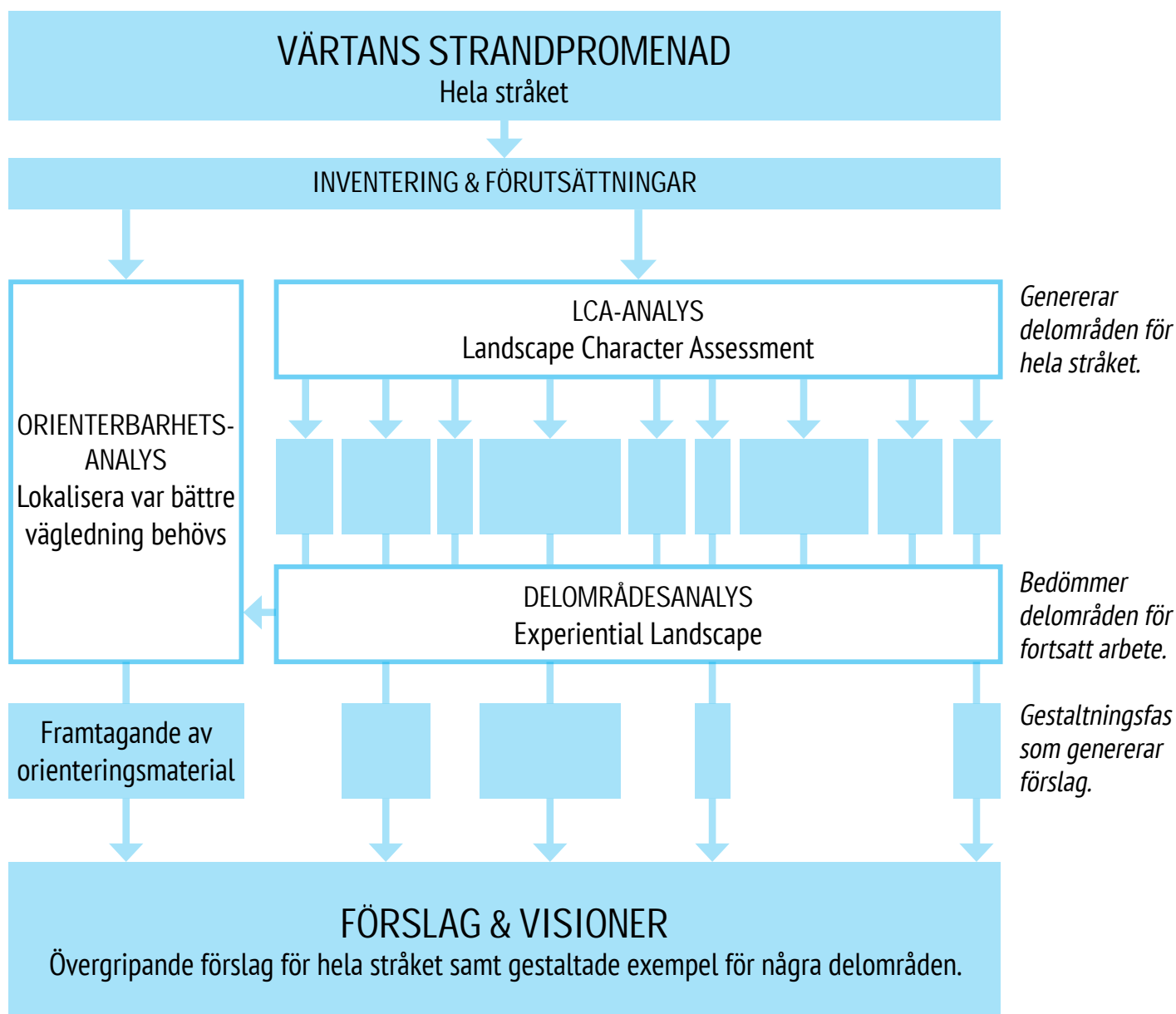
På nästa sida finns en figur som beskriver hur de olika analyserna relaterar till varandra och till Värtans strandpromenad.

Analys - Landscape Character Assessment

Strandpromenaden analyserades genom en för arbetet anpassad version av *LCA, Landscape Character Assessment*. Genom analysen kunde jag identifiera och beskriva variationer i landskapet samt se vilka karaktärer som präglar olika platser och områden. De generella faktorer som avgör landskapskaraktären är markanvändning, topografi, ekologi/biologi och orienteringsaspekter (Natural England 2014). I det här arbetet användes LCA-analysen för att urskilja topografi, markanvändning, grönstruktur och övergripande orienterbarhetsaspekter tillsammans med upplevd vattenkontakt längs stråket. LCA-analysen genererade delområden längs strandpromenaden vilka jag sedan analyserade närmare.

Analys - Experiential Landscape

Delområdesanalysen som genomfördes baserades på en förenklad modell av *Experiential Landscape* (2007). Det är en metod för att se sambandet mellan utemiljön och människans upplevelser av det och är framtagen av Kevin Thwaites och Ian Simkins. I *Experiential Landscape* (2007) finns bland annat aspekter som definierar och bedömer orienterbarhet, vilka låg till grund för arbetet med detta längs stråket. På nästa sida beskrivs analysmetoden mer ingående.

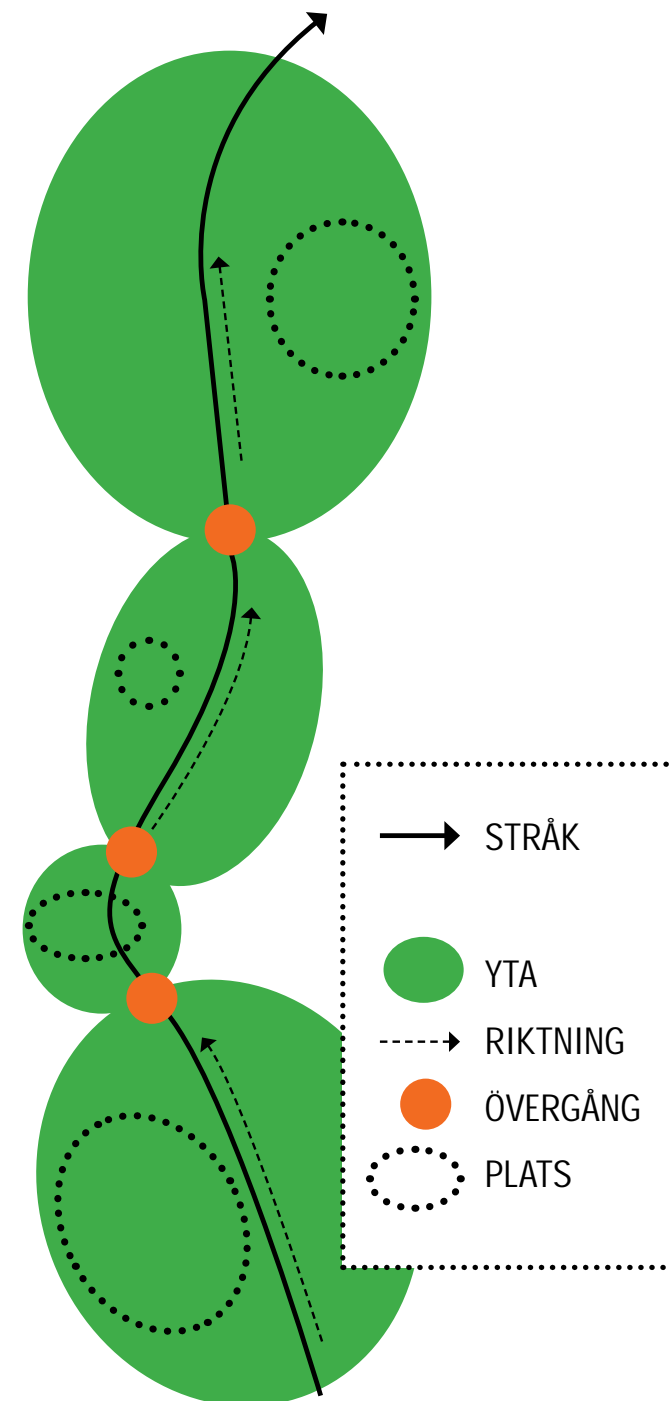
Princip för metod genom del 1 - Värtans strandpromenad. Från befintliga förutsättningar till nya förslag.

Thwaites och Simkins är bågiga landskapsarkitekter från England. Deras bok *Experiential Landscape - An approach to people, place and space* (2007) behandlar en arbetsmetod som ser till relationen mellan människor och de utomhusmiljöer de använder till vardags. De beskriver hur deras ursprung som landskapsarkitekter präglat arbetsmetoden att fokusera på utemiljön där naturliga element är minst lika viktiga som stadsbyggandet, och där begreppet Experiential Landscape innefattar helhetsrelationen mellan utomhusmiljön och människans olika upplevelser av den (Thwaites, Simkins 2007, s. xi). Metoden som Thwaites och Simkins tagit fram anser jag har en nära koppling till de aspekter som präglar mitt arbete med Värtans strandpromenad. Dessutom är de i grunden landskapsarkitekter som lägger stor vikt vid naturliga element i utemiljön, något som är relevant då stora delar av strandpromenadens stråk löper genom park- och naturpräglade

EXPERIENTIAL LANDSCAPE INNEFATTAR HELHETSRELATIONEN MELLAN UTOMHUSMILJÖN OCH MÄNNISKANS OLIKA UPPELVELSER AV DEN.

områden. Andra analysmetoder har tidigare hjälpt mig att definiera problematik när man vistas i utemiljöer, exempelvis Kevin Lynchs och Gordon Cullens. Deras metoder har delvis även legat till grund för Thwaites och Simkins analysverktyg (s. 41-47). Dock är Lynch och Cullen stadsplanerare, vars metoder jag anser lämpar sig bättre i stadsmiljö. Dessutom är Thwaites och Simkins analysverktyg framtaget i närtid, men med inslag av Lynchs och Cullens viktiga slutsatser.

Thwaites och Simkins använder bland annat fyra huvudbegrepp för att kategorisera upplevelseaspekter i utemiljön - Area, Direction, Transition och Centre. De motsvarar **Yta**, **Riktning**, **Övergång** och **Plats** och begreppen kan sedan betygsättas i underkategorier för att skapa en förståelse för platserna (2007, s.49). Underkategorierna är i detta arbete de orienterbarhets- och rekreationsaspekter, se sid. 26, som sedan betygsätts inom respektive delområde.

Princip för hur begreppen inom analysmetoden Experiential Landscape appliceras på ett stråk i detta arbete.

Länk mellan analys och ställningstaganden

Med ledning i valda analysmetoder och sett till arbetets fokus och avgränsningar har jag funnit en rad rekreations- och orienterbarhetsaspekter. Dessa har legat till grund för bedömning i genomförda analyser och inneburit en bakgrund för de ställningstaganden som gjorts.

Rekreationsaspekter

De rekreationsaspekter som genom arbetet analyserats och betygsatts är *återhämtning, barn och lek, motion och aktivitet, natur och ekologi, park och torg, vattenkontakt, bad och bryggor*. Aspekterna är plats- och projektspecifika för arbetet och dess innebörd presenteras intill. De har valts i relation till arbetets definition av rekreation samt att de behandlar ett strandstråk i en stadsnära kommun.

Orienterbarhetsaspekter

Parallellt med rekreation har stråket analyserats genom orienterbarhet. I begreppet ingår aspekterna *offentlig karaktär, orörd karaktär, lokalisering, öppen karaktär* och en bedömning om *stråkets tydlighet* vid delområdenas övergångar. Dessa begrepp ingår i analysmetoden *Experiential Landscape* (Thwaites, Simkins 2007, s.53-78).

Intill presenteras begreppens innebörd genom det här arbetet.

ASPEKTERNA ÅTERKOMMER I DEL 1.

REKREATIONSASPEKTER

ÅTERHÄMTNING

Hur rummets eller områdets helhetskaraktär kontrasterar mot staden och erbjuder möjligheter till avslappning eller stimulans.

BARN & LEK

Utbudet av lekplatser eller andra miljöer som innebär ett intressant barnperspektiv.

MOTION & AKTIVITET

Möjlighet till fysiskt aktivitet och motion längs stråket eller vid specifika platser. Vilket utbud som finns samt under vilka förutsättningar, exempelvis belysning och markunderlag.

NATUR & EKOLOGI

Inslag av helt eller delvis orörda naturmiljöer med påtagliga biologiska och ekologiska värden.

PARK & TORG

Offentliga ytor och områden som iordningställts för att fungera som mötes- och aktivitetsplatser.

VATTENKONTAKT

Den visuella kontakten med Stora Värtan från strandpromenadens olika lägen i relation till vattnet.

BAD & BRYGGOR

Möjligheten till bad eller att på andra sätt enkelt nå vattenytan. Sommar- och vinteraspekter.

ORIENTERBARHETSASPEKTER

YTA - OFFENTLIG KARAKTÄR

Hur delområdet präglas av privat eller offentlig karaktär. Exempelvis skogspartier jämfört med bostadsområden. Huruvida verksamheter och inslag inom ett delområde gör anspråk på platsen.

YTA - ORÖRD KARAKTÄR

Platsernas utformning i relation till naturliga element. Hur stora ingrepp som har gjorts och om de påverkar delområdets karaktär.

RIKTNING - LOKALISERING

Utblickar, siktlinjer eller landmärken som definierar sin position längs stråket. Om det är tydligt vart man är och vart man ska.

RIKTNING - ÖPPEN KARAKTÄR

Hur delområdets rumslighet påverkar känslan där man befinner sig. Om det är öppet eller slutet där stråket passerar området.

ÖVERGÅNG - TYDLIGT STRÅK

Delområdena är uppdelade efter karaktärer. Övergångarna mellan delområdena kan vara svaga eller starka beroende på om det är tydligt hur stråket fortsätter till nästa område.

Rekreations- och orienterbarhetsaspekter och dess innebörd, som återkommer i del 1.

DEL 2

Gestaltungsfas

Efter genomförda analyser kunde jag göra ställningstaganden för strandpromenaden där det föreslogs en rad åtgärder i förslag och visioner. Analyserna hade genererat delområden med bedömda kriterier för rekreation och orienterbarhet. Utifrån denna bedömning skedde ett urval av delområden där åtgärder och tillägg gestaltades. Det gjordes för att visa prov på hur Värtans strandpromenad kunde få högre rekreativa värden genom att genomföra förändringar i olika delområden längs stråket. Sammantaget gestaltades tre delområden i arbete.

Utöver delområdena togs ett nytt skyltprogram fram, vilket gäller för hela Värtans strandpromenad. Skyltarna gestaltades utifrån den orienterbarhetsanalys som genomfördes.

Generellt för gestaltningen inom arbetet var att det som förslogs skulle öka rekreativa värden och orienterbarhet längs stråket samt vara anpassad för strandpromenaden och Täby kommun.

Jämförelse mellan fyra kommuner

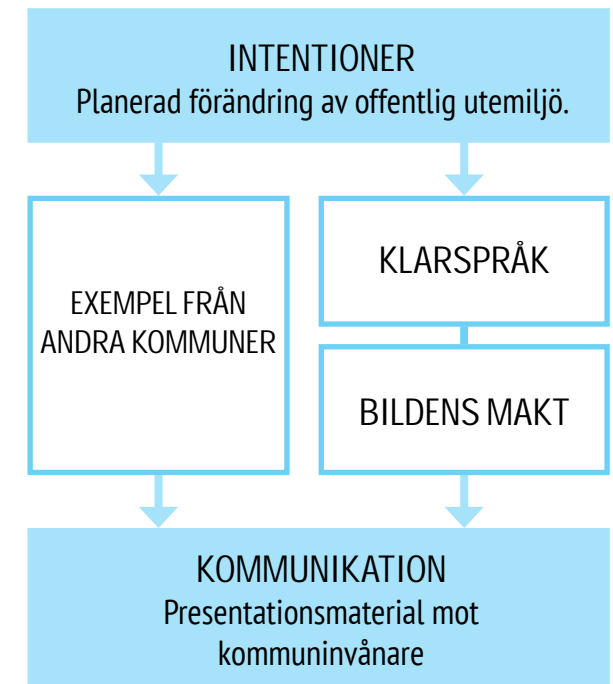
För att skaffa mig en bild av hur kommunikation mellan kommun och kommuninvånare kan se ut genomfördes en del i arbetet med fokus på klarspråksarbete och bildens makt. Meningen med del 2 var att komma fram till ett sätt som förslagen i del 1 kunde presenteras på.

I jämförelsen studerades hur kommunikation, när det gäller förändring i offentliga utemiljöer, har skett i andra tätortsnära eller stadspräglade kommuner. De kommuner som studerades var Knivsta, Norrköping, Norrtälje och Uppsala. Kommunerna valdes för att visa på projekt av olika karaktär och skala samt som hunnit olika långt i processen.

Jag tittade på ordval och bildens karaktär, hur dessa kan påverka mottagaren och vilken balans som krävdes beroende på vad kommunen ville förmedla. Det som kommunerna förmedlade jämfördes sedan med vad forskning, lagstiftning och andra branschaktörer menar är rätt när det gäller kommunikation gentemot invånare. På så sätt kunde jag lära mig mer om ord- och bildval i relation till de olika projektet och applicera lärdomen i mitt eget arbete.

Vägen till kommunikationsmaterial

Som en avslutning av del 2 och som ett svar på den andra frågeställningen sammanställdes en fristående kommunikationsprodukt. Innehållet hämtades från arbetet med Värtans strandpromenad, del 1, och sättet produkten utformades på var ett resultat från studierna om kommunikation, del 2.

Princip för metod genom del 2 - Kommunikation.

DEL 1.

VÄRTANS

STRANDPROMENAD

Förutsättningar, analyser och ställningstaganden som leder fram till nya förslag för Värtans strandpromenad.

FÖRUTSÄTTNINGAR

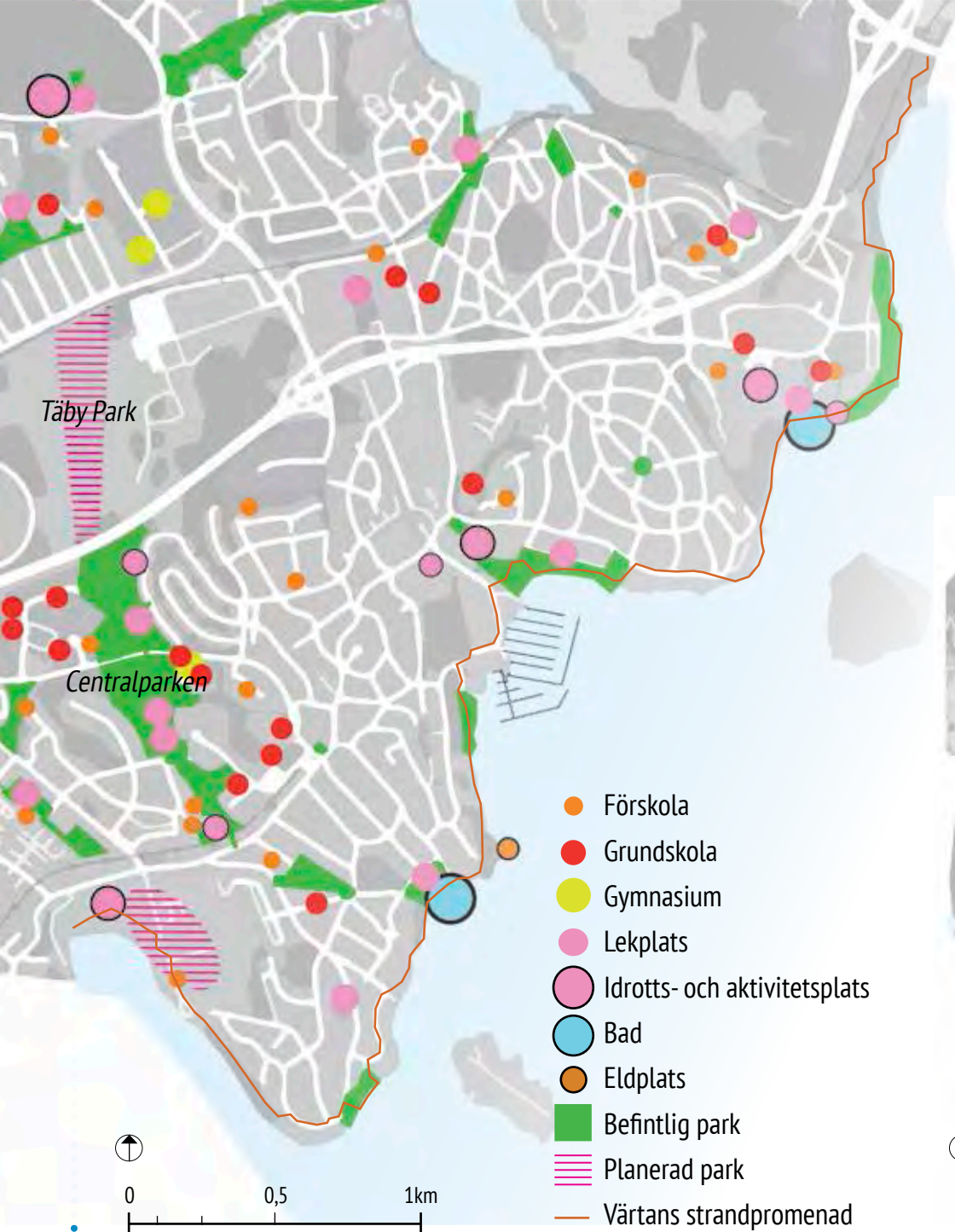
Värtans strandpromenad som stråk

Strandpromenadens stråk löper längs Stora Värtans vatten, underlaget varierar men är i regel framkomligt. Det finns ett parti i söder samt ett kort avsnitt i norr som innebär sträckor i terräng. Längst i norr övergår strandpromenaden i spänger som tvärt tar slut där stråket möter trafikledens vägbank. I söder finns det möjlighet att fortsätta promenaden längs spänger vidare in i Danderyds kommun.

Förutom en delsträcka vid Näsby slott löper stråket helt genom kommunal mark, vilken varierar mellan skog, park, torg och lokalgator. Vid Vigbyholms båtklubb korsar stråket en kommunal fastighet med arrendeavtal för båtklubben. Här saknas det gångstråk och det innebär ett markant avbrott strandpromenaden. Den här problematiken har även belysts av Täby kommun i översiktsplanen för 2030 (2010, s.26).

Vid de partier strandpromenaden inte löper längs vattnet går stråket på lokalgator genom bostadsområden, se vidare beskrivning s.32-33.

Generellt är strandpromenaden belyst, med undantag för vissa avsnitt. Belysning saknas främst där stråket är grusbeltat, löper genom terräng eller över spänger.

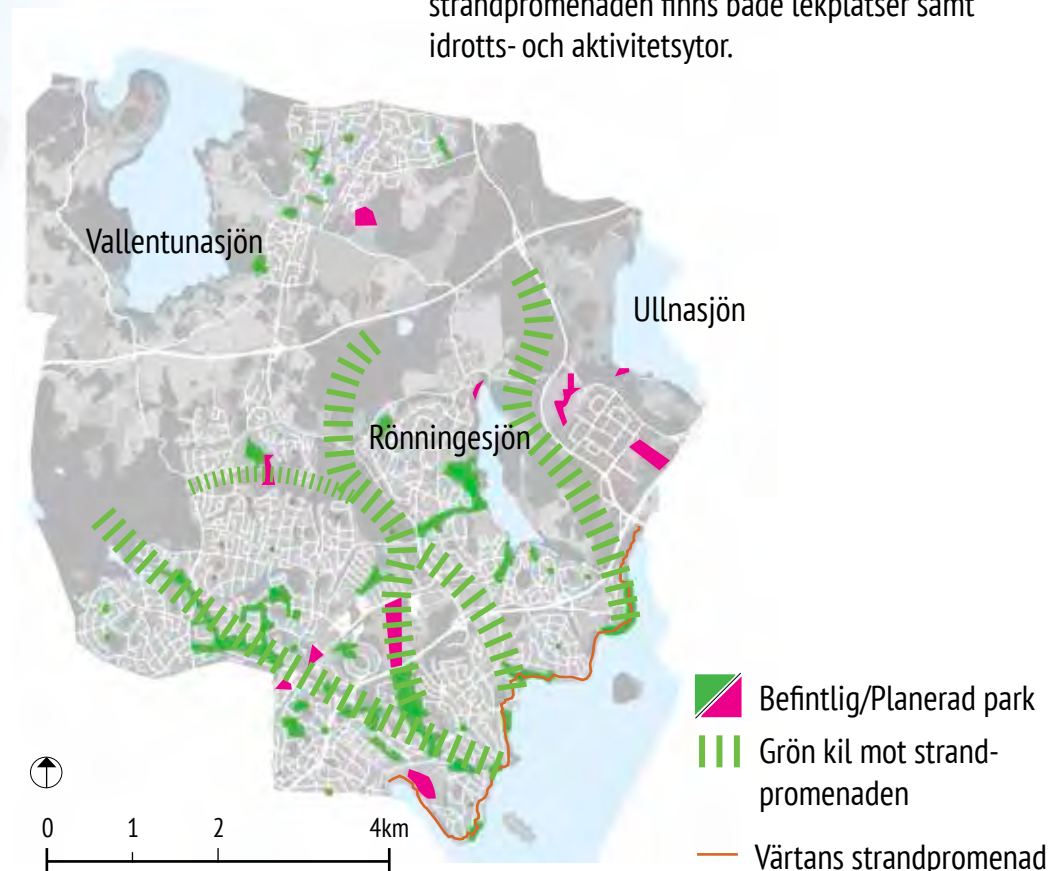
Skolor och aktivitetsplatser i relation till strandpromenaden.

Kartunderlag: © Täby kommun 2015

ANALYS

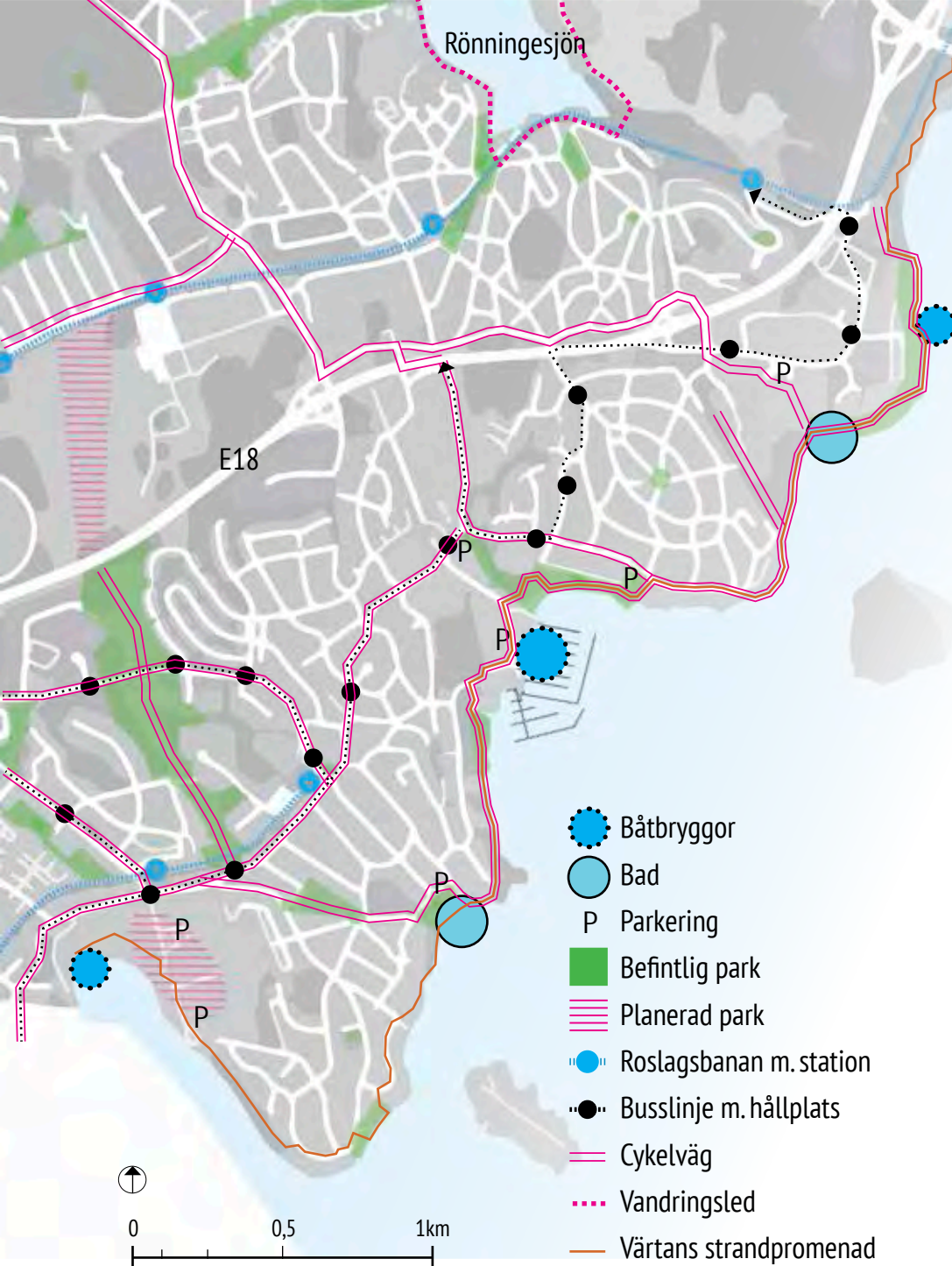
Grönstruktur, skolor och aktivitet

Det finns flera grund- och förskolor med närhet till Värtans strandpromenad. Många finns i anslutning till Centralparken, som tillsammans med den planerade stadsparken inom Täby Park kommer att bilda ett viktigt grönstråk med en badplats som målpunkt. Grönstråket ansluter även till befintliga skogsområden som skapar längre kilar. Längs med, och i anslutning till, strandpromenaden finns både lekplatser samt idrotts- och aktivitetsytor.

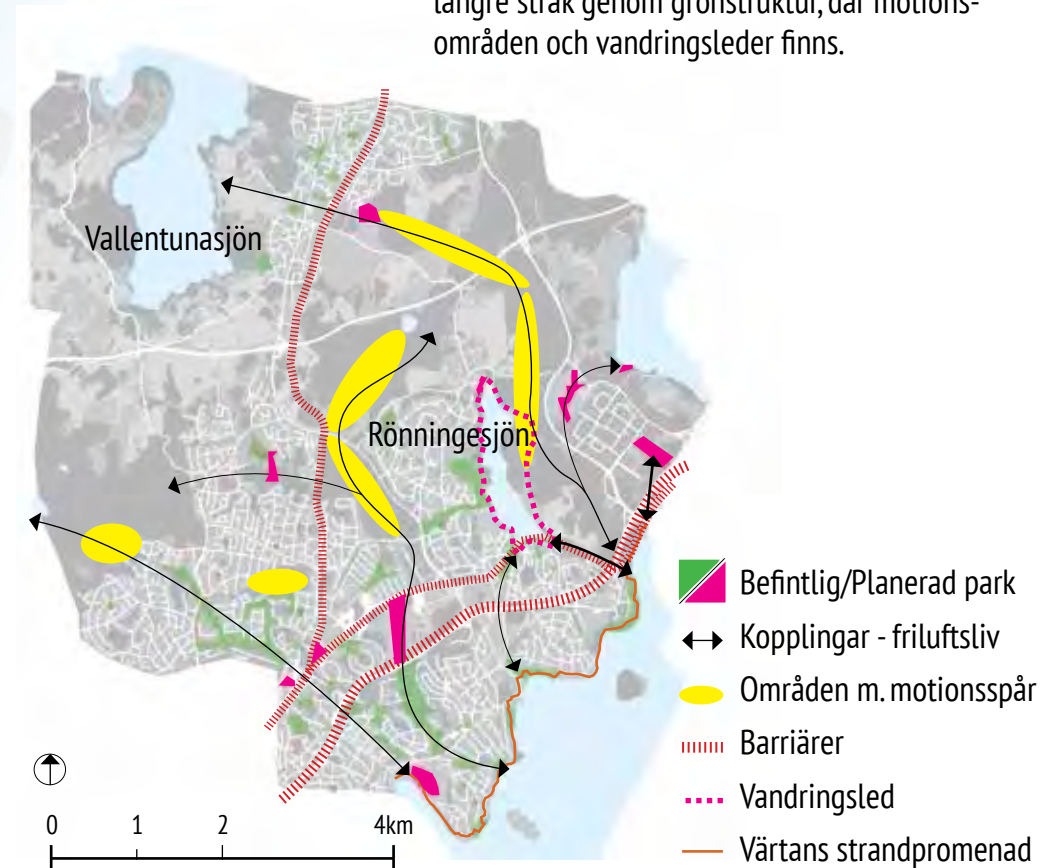
Parker och gröna kilar i relation till strandpromenaden.

Kartunderlag: © Täby kommun 2015

Orienterbarhet, tillgänglighet och målpunkter

Bad och båtbryggor är målpunkter, främst under sommarhalvåret. Cykelvägnätet är delvis utvecklat och trafikerar en del av stråket. Fyra parkeringsplatser finns i anslutning till strandpromenaden och några finns i närområdet. Det går även att kollektivt komma nära strandpromenaden vid flera punkter. Sett till hela kommunen finns det potential att utveckla längre stråk genom grönstruktur, där motionsområden och vandringsleder finns.

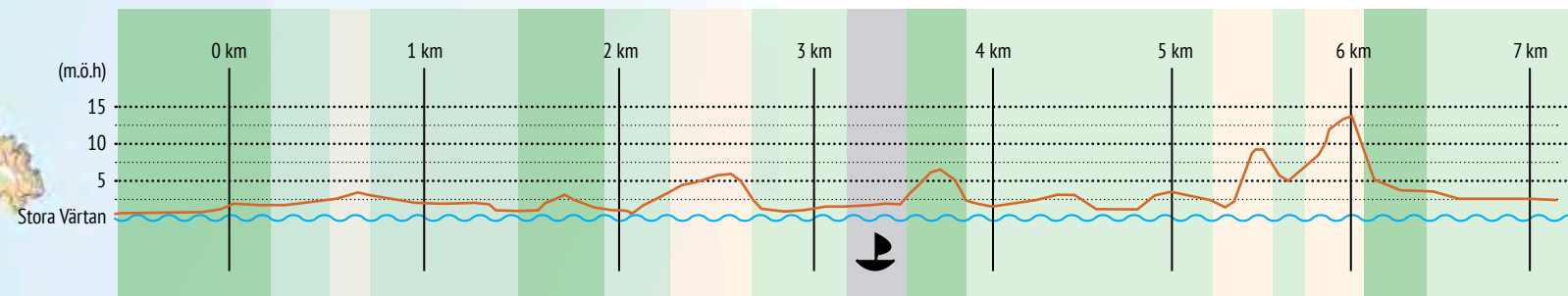

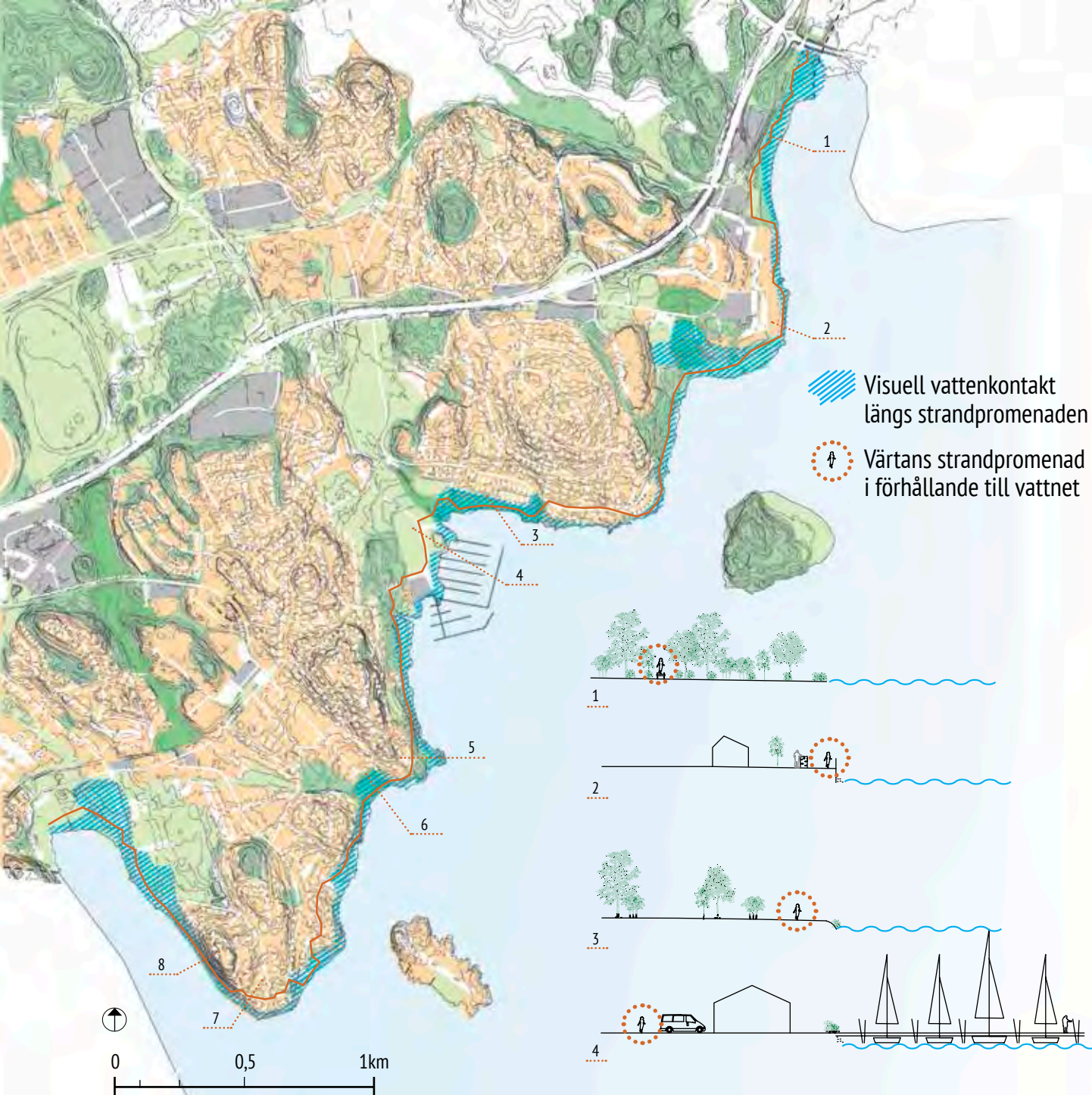
Topografi & markanvändning

Det skiljer knappt 15 höjdmeter mellan strandpromenadens lägsta och högsta punkt. Längs stråket varierar karaktären mellan skog- och parkområden samt sträckor genom bostadsområden. Generellt kan man se att där strandpromenaden är högst belägen rör man sig genom bostadsområden.

Där stråket löper genom Viggbyholms båtklubb finns en karaktär som påminner om industriområde, även fast man rör sig över kommunal mark. Som tidigare beskrivet, s.29, är detta avsnitt otydligt och innebär ett saknad länk i strandpromenaden.

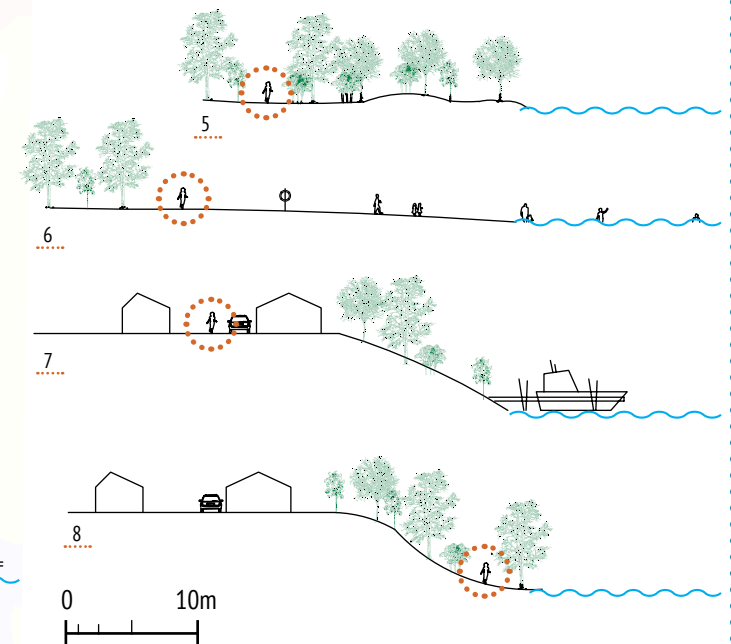
- Skogsområde
- Parkområde
- Bostadsområde
- Viggbyholms båtklubb
- Värtans strandpromenad

Visuell vattenkontakt

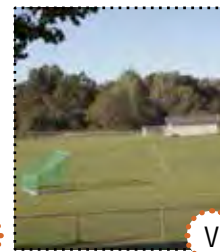
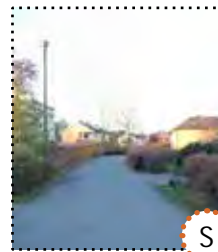
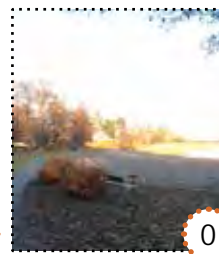
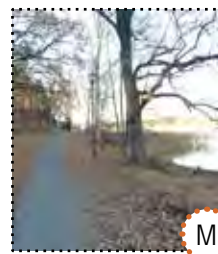
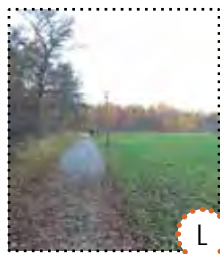
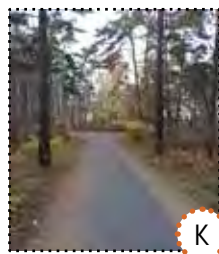
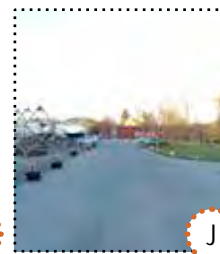
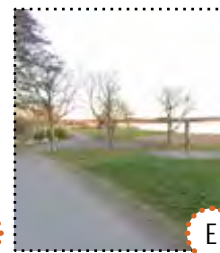
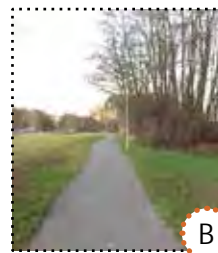
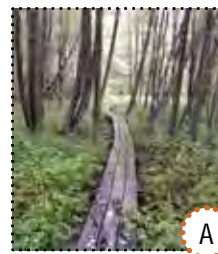
Vattnets karaktär är olika påtaglig på land beroende på topografi och markanvändning. Där stråket löper i anslutning till vattnet är kontakten påtaglig, exempelvis vid plats 1, 3, 6 och 7. Strandpromenaden kan även löpa nära vattnet men ha sämre visuell vattenkontakt än när man faktiskt är längre från strandkanten. Vid plats 3 (badplats) och 5 (båtklubb) är den faktiska vattenkontakten högre i plats 3 även om avståndet är större. Man kan således röra sig nära vattnet men inte ha någon påtaglig visuell vattenkontakt och vice versa.

Visuell vattenkontakt och strandpromenadens förhållande till vattnet.
Kartunderlag: © Täby kommun 2015

A - Hägernäs strandskog
B - Rönningeparken
C - Hägernäs strand
D - Hägernäs strandäng
E - Hägernäsbadet
F - Lövslogen
G - Röhällsparken
H - Drakskeppsvägen
I - Lorensviksparken
J - Viggbyholms båtklubb
K - Skogshöjden

L - Sjöängsparken
M - Vasspromenaden
N - Kråkudden
O - Näsa äng badplats
P - Tallstråket
Q - Strandpromenaden, lokalgata
R - Näsbyudd stenkaj
S - Torpvägen, lokalgata
T - Tallskogen
U - Näsby Slott
V - Gräsyta för sport och idrott

22 delområden

Genom att se till strandpromenadens förutsättningar, s.29-31, tillsammans med genomförd LCA-analys har följande delområden lokaliserats. Områdena betygsatts efter rekreations- och orienterbarhetsaspekter på nästa sida.

0 0,5 1km

Delområdena uppdelade efter karaktär.
Kartunderlag: © Täby kommun 2015

BEDÖMNING AV DELOMRÅDEN

- Lågt värde
- Medelhögt värde
- Högt värde

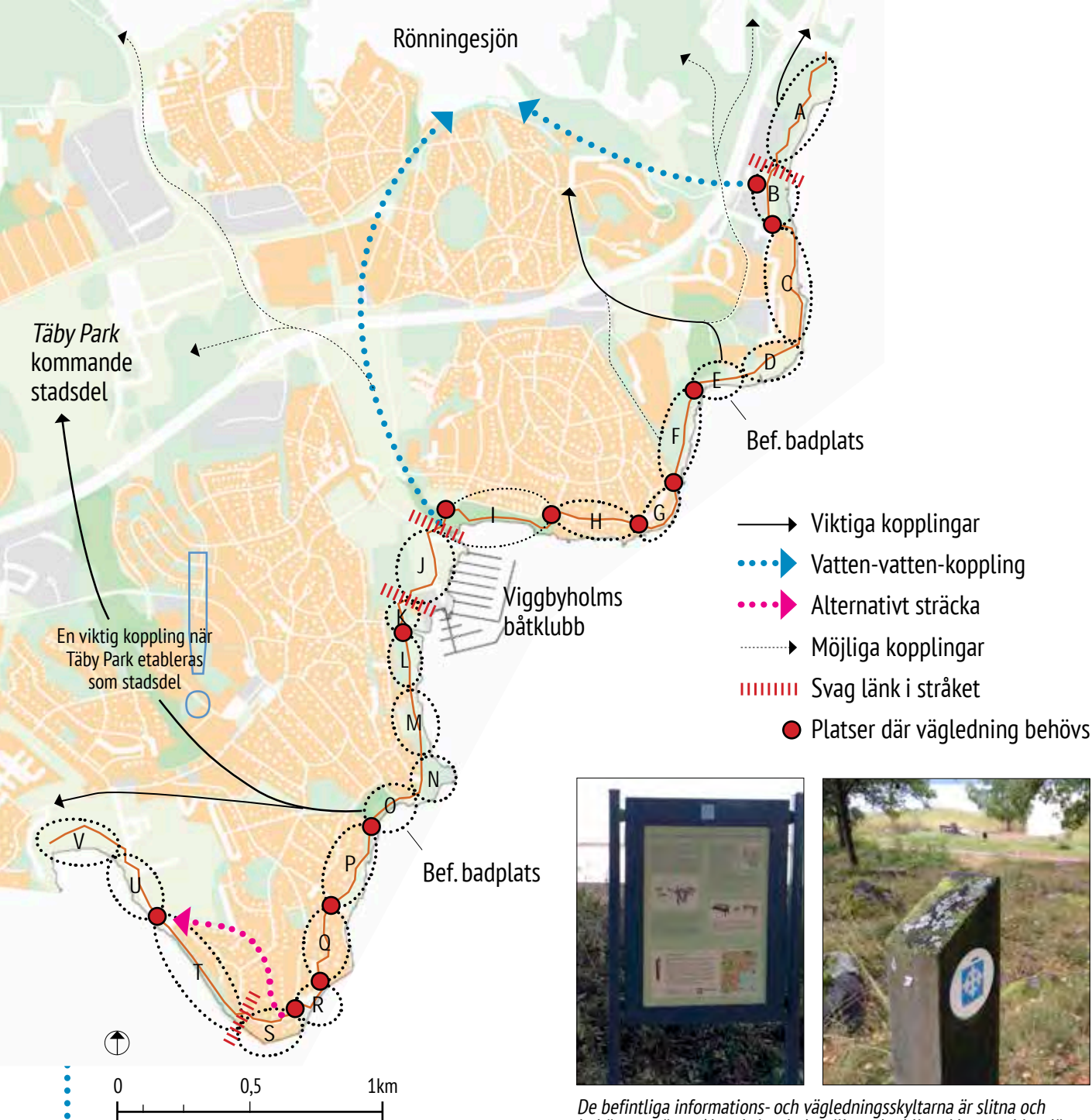

0 0,5 1km

Delområden som bedöms gentemot aspekter.
Kartunderlag: © Täby kommun 2015

	A	B	C	D	E	F	G	H
REKREATION	Återhämtning	●●●	●●	●●	●●●	●●●	●●	●
	Barn & lek	●●●	●●●	●	●●●	●	●	●
	Motion & aktivitet	●●●	●●●	●	●●●	●●●	●	●
	Natur & ekologi	●●●	●	●	●●●	●●●	●	●
	Park & torg	●	●●	●●●	●	●	●●	●
	Vattenkontakt	●●	●	●●●	●●	●●●	●●	●
ORIENTERBARHET	Bad & bryggor	●	●	●●●	●●	●●●	●	●
	Offentlig karaktär	●●●	●●	●	●●	●●●	●●	●●
	Orörd karaktär	●●●	●●	●	●●	●●●	●	●
	Lokalisering	●	●●	●●	●●●	●●●	●●	●●
	Öppen karaktär	●	●●	●●●	●●	●●●	●●	●●
	Tydligt stråk	●●	●●	●●	●●●	●●●	●●●	●●
	Hägernäs strandskog			Hägernäs Strand		Hägernäs badet		Röhälls-parken
		Rönninge-parken		Hägernäs strandäng		Lövskogen		Drakskepps-vägen

	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
REKREATION	Återhämtning	●●●	●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●	●●●	●●	●●
	Barn & lek	●●●	●	●	●●	●	●●●	●	●	●●	●	●●	●●	●●
	Motion & aktivitet	●●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●	●●	●	●●	●	●●●
	Natur & ekologi	●●	●	●●●	●●	●●	●	●●●	●	●	●	●●●	●●	●
	Park & torg	●●●	●	●	●●	●	●●	●	●	●●	●	●	●●	●●
	Vattenkontakt	●●●	●●	●	●●	●●	●●	●●	●	●●●	●	●●	●●	●●
ORIENTERBARHET	Bad & bryggor	●●	●●	●	●	●●	●●	●	●	●●	●	●	●	●
	Offentlig karaktär	●●●	●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●	●●	●●	●●
	Orörd karaktär	●●	●	●●	●●	●●	●	●●	●	●●	●	●●	●	●
	Lokalisering	●●●	●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●
	Öppen karaktär	●●●	●●●	●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●	●●	●●	●●
	Tydligt stråk	●●●	●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●
	Lorensviks-parken		Skogs-höjden		Vass-promenaden		Näsa äng badplats		Strand-promenaden		Torpvägen		Näsby Slott	
	Viggbyholms båtklubb		Sjöängsparken		Kråkudden		Tallstråket		Näsbyudd stenkaj		Tallskogen		Gräsyta sport och idrott	

FÖRSLAG

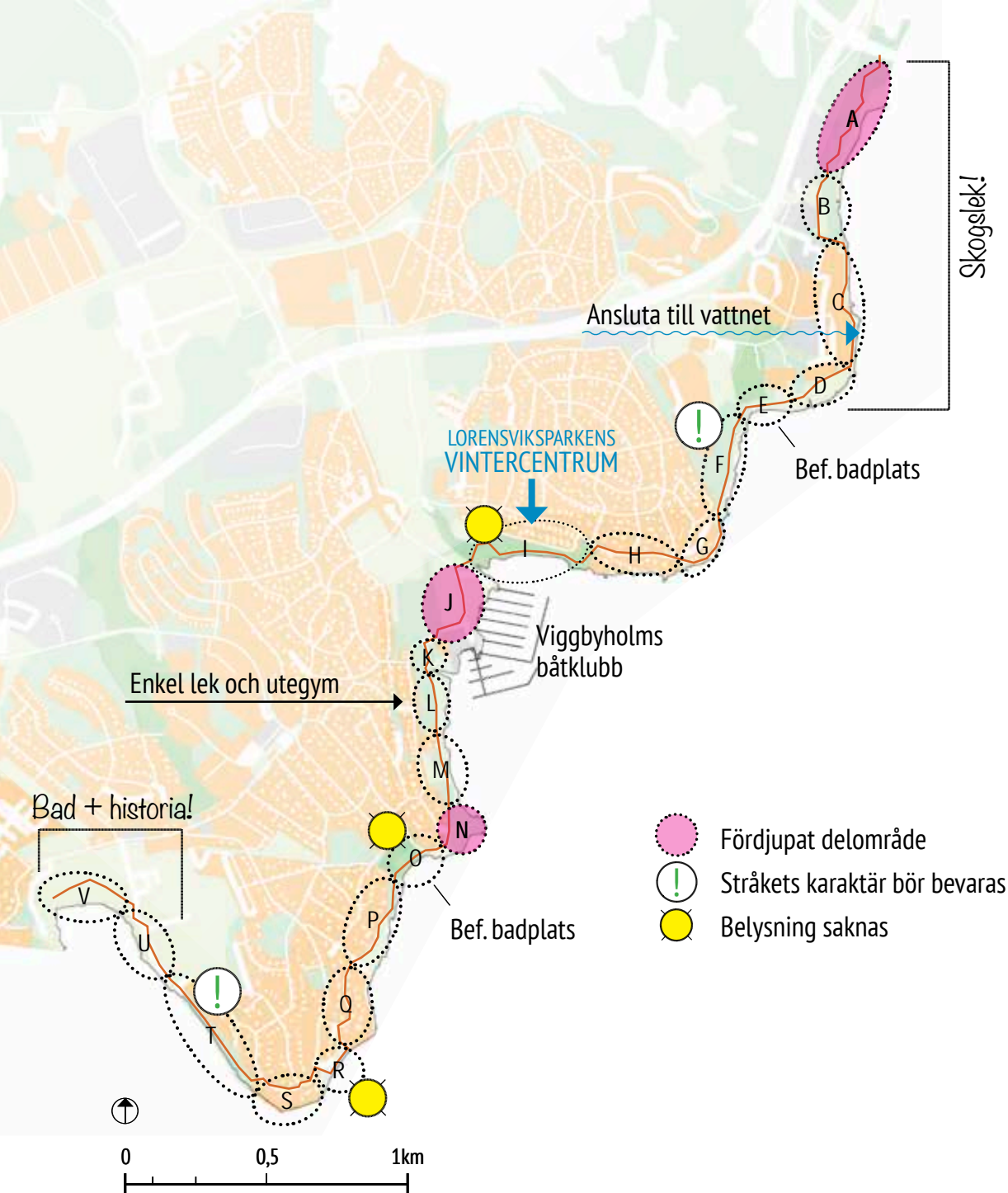
Orienterbarhet

Generellt är det svag vägledning längs stråket, de befintliga skyltarna är slitna och bör ersättas. I många fall kan man ändå lokalisera sig tack vare markbeläggning, belysning och bänkar. Dock finns det behov av att stärka svaga länkar i stråket samt att utöka skyltningen där flera vägval kan göras. Genom att utveckla flera sidokopplingar till och från målpunkter längs strandpromenaden kan man skapa kortare slingor där man återvänder till samma punkt.

En alternativ sträcka mot Näsby Slott, **U**, bör övervägas då tillgängligheten är låg och belysning saknas längs område **T**. Den alternativa sträckan längs Slottsvägen består av en allé och kan utgöra ett kulturhistoriskt avsnitt som relaterar till slottet.

I norr där strandpromenaden tar slut vid område **A** bör man stärka och utveckla nya kopplingar mot Arnings nya stadsdel och resecentrum. Ett effektivt gång- och cykelstråk från norr kan ansluta till strandpromenaden vid område **A** eller **B**. Från område **O** bör man även vägleda till befintlig cykelväg västerut för att inte leda in transportcykling i område **P-T** som innebär stora höjdskillnader.

Från område **B** och **I** kan vatten-vatten-kopplingar utvecklas mot Rönningesjön och de vandrings- och motionsslingor som finns där. På ett sådant sätt kopplas strandpromenaden till andra rekreationsstråk inom kommunen.

Förslag för högre rekreativvärden.
Kartunderlag: © Täby kommun 2015

Rekreation

Sett till hela sträckan finns det höga rekreativvärden vid olika platser och flera områden utgör väl fungerande avsnitt längs strandpromenaden. Vissa områden har kvaliteter men kan justeras eller förbättras för att öka stråkets rekreativa värde. Vid strandpromenadens norra delar, kring område **A-D**, bör man utveckla en skogs- eller naturlekplats som utflyktsmål för intelligande förskolor. Vid bostadsområdena kring Hägernäs Strand, **C**, finns en badstege men möjligheten att ansluta till vattnet bör öka, för bad samt kajak etc. Inom område **L** finns det stora gräsytor som ligger skyddat vid vattnet, här finns det motiv att överväga en enkel lekplats och ett utegym.

Intill Lorensviksparken, **I**, finns det tre allmänna parkeringar samt busshållsplats, vilket ökar tillgängligheten för de som har med sig skidor eller annan vinterutrustning. I parken finns goda möjligheter att vintertid ordna en skidslinga om ca 800m, anslutning till ev. skridskois via befintlig brygga samt använda den naturliga höjdskillnaden mot område **H** som pulkabacke.

Det behövs belysningspollare längs strandkanten i Lorensviksparken, **I**, och vid Näsbyudd stenkaj, **R**, samt belysning vid Näsä äng badet, **O**. Belysningen skulle innebära ett mer tillgängligt stråk samt bilda ett tydligare möte med land sett utifrån Stora Värtans vatten.

Stråket inom Löv- och Tallskogen, **F** och **T**, saknar asfalt men fungerar som stråk och passar väl mot omgivande landskap. Detta bör bevaras.

Ytorna kring Näsby Slott, **U-V**, är planerade för nya bostadsområden intill slottet. Här bör stråket få ytterligare en badplats samt ha en historisk karaktär som tar hänsyn till slottsmiljön.

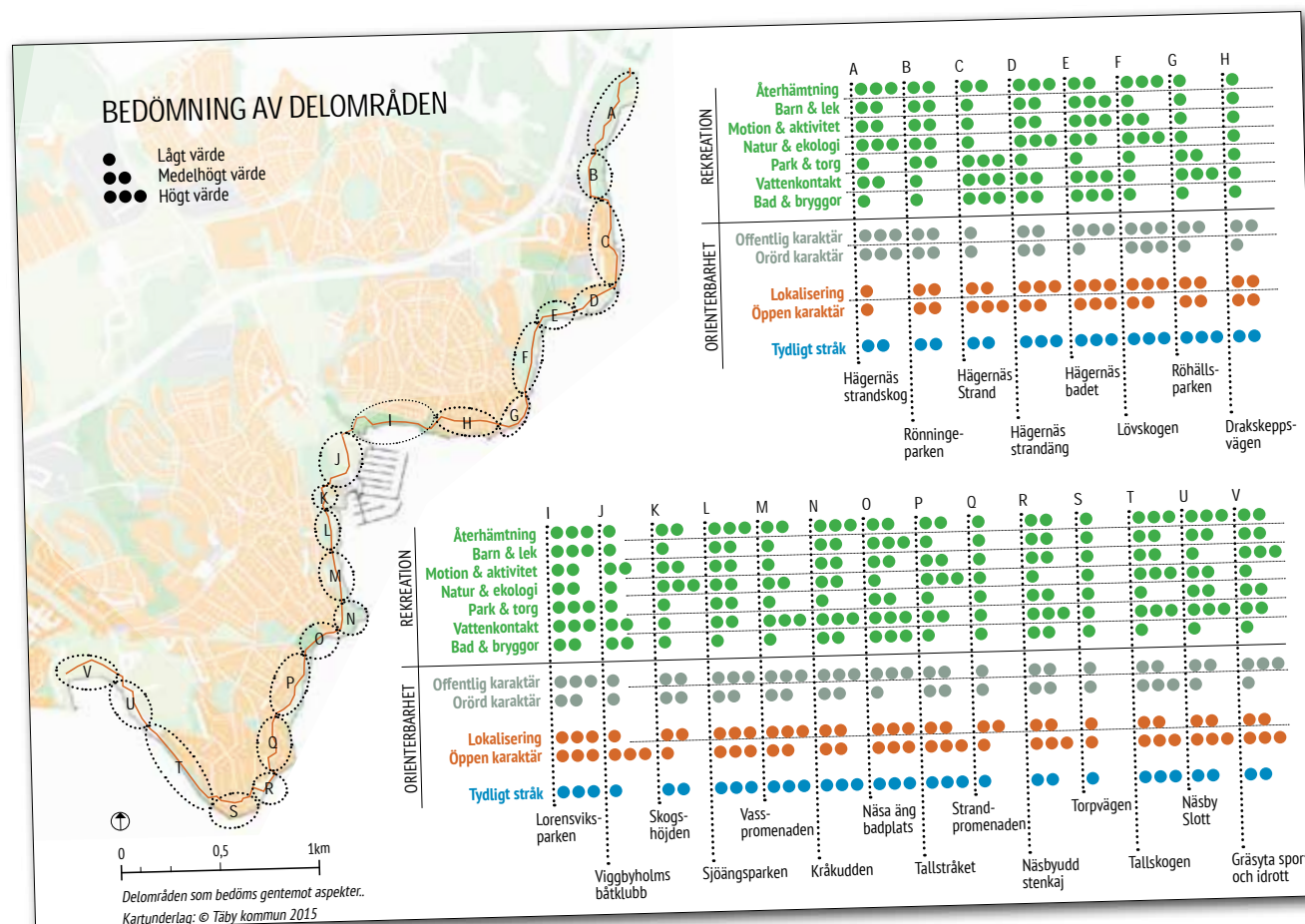
Fördjupade förslag för delområdena **A**, **J** och **N** presenteras på följande sidor.

URVAL

Val av fokusområden

Som ett led i genomförd analys följer några exempel på ingående förslag som kan höja strandpromenadens rekreativa värden. Hägernäs strandskog, **A**, och Kråkudden, **N**, är bägge naturkänsliga områden, men med olika platskaraktärer, där mindre åtgärder kan lyfta respektive områdes rekreativvärde. Viggbyholms båtklubb, **J**, är ett stort område där större ingrepp behövs för att länka helhetsstråket. Tillsammans med förslagen för orienterbarhet visar dessa fokusområden olika typer av lösningar för olika typer av platser, som alla återfinns längs Värtans strandpromenad.

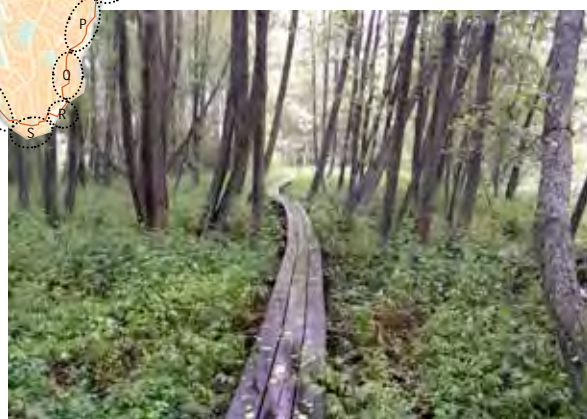
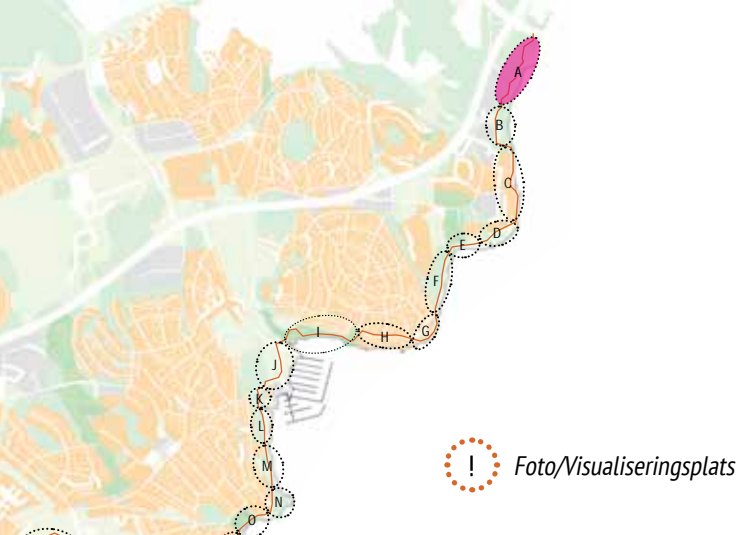
Det finns några delområden som fått sämre betygsvärden än de områden där förbättringar förslås. Anledningen till att det inte finns ingående förslag för områden som **H**, **Q** och **S** är att de är delområden som är avgränsade till de lokalgor dem återfinns i. Möjligheterna för åtgärder är begränsade och det är inte heller inom dessa områden det finns några betydande rekreativvärden att utveckla. Dock behandlas vägledning genom otydliga områden, som dessa, i förslagen för orienterbarhet. Detta för att säkerställa att stråket fungerar i sin helhet.

Bedömning av delområden fr sid. 35. Vissa områden med låga värden, såsom H, Q och S, återfinns längs lokalgor där det finns begränsade möjligheter till förändring.

A photograph of a forest path with people and dogs. The path is made of wooden planks and is surrounded by dense green foliage and tall trees. Sunlight filters through the trees, creating a warm, golden glow. In the foreground, a man in a blue jacket and a dark cap stands on the path, looking towards the left. Further down the path, a person in a dark jacket is walking away, and a dog is visible. To the right, another person is standing near a dog. The overall atmosphere is peaceful and natural.

HÄGERNÄS STRANDSKOG

Befintlig situation hösten 2015

Potentiell utveckling. Fler spänger i slingor samt spännande belysning vilken kan göra området till ett utflyktsmål

Spänger i slingor och en ny gång- och cykelbana mot Arninge i samband med att området utvecklas till stadsdel.

Hägernäs strandskog - Spänger i slingor

Vid strandpromenadens norra ände, kring Hägernäs strandskog, har området höga naturvärden med känslan av orörd karaktär. I dagens befintliga situation löper en spång genom strandskogen för att tvärt ta slut mot trafikleden i norr, se sid. 29.

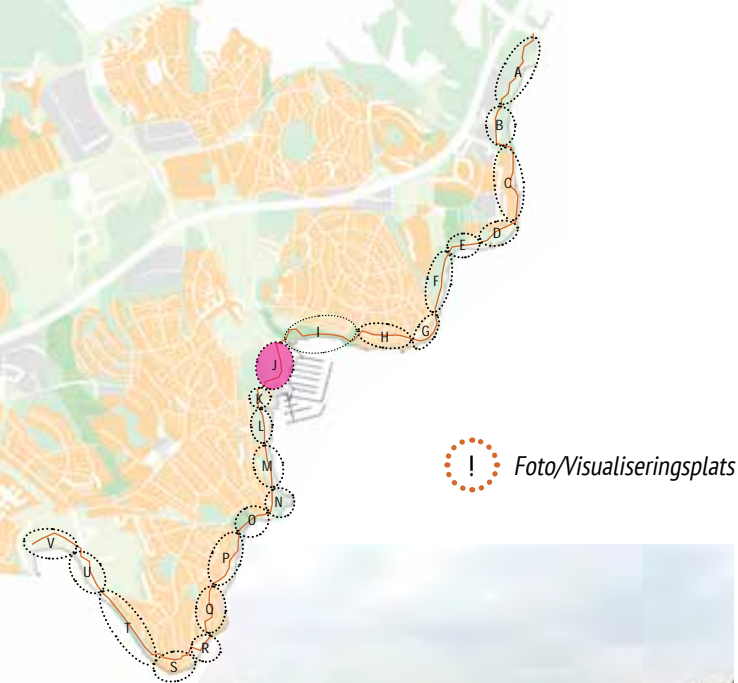
Genom att utveckla spångerna till olika slingor med ökad spångbredd kan området erbjuda ett högre rekreativvärde med högre tillgänglighet. Om det dessutom kompletteras med spännande belysning kan strandskogen fungera som ett utflyktsmål. Belysningen kan varsamt integreras i trädkronorna vilket ger ett skimrande tak och större fokus på träden och den omgivande naturen. Elen genom området bör monteras under spångerna för att inte göra intrång i marken.

I detta område ska även länken mot norr och Arninge förstärkas. Förslagsvis utvecklar man en gång- och cykelbana längs Roslagsbanans banvall. När nya Arninge resecentrum ska utvecklas behöver det finnas bra anslutningar mot strandpromenaden, se sid. 14 och 31.

På sikt bör stråket utvecklas mot öster och Österåkers kommun. Genom en förlängning kan strandpromenaden i nordostregionen bli en lång sammanhängande rekreativpromenad som kontrasterar den höga exploatering som sker i Stockholmsområdet.

VIGGBYHOLMS BÅTKLUBB

Befintlig situation hösten 2015

Potentiell utveckling. Ett nytt tydligt stråk med träd och belysningspollare. Båtklubbens funktioner beaktas.

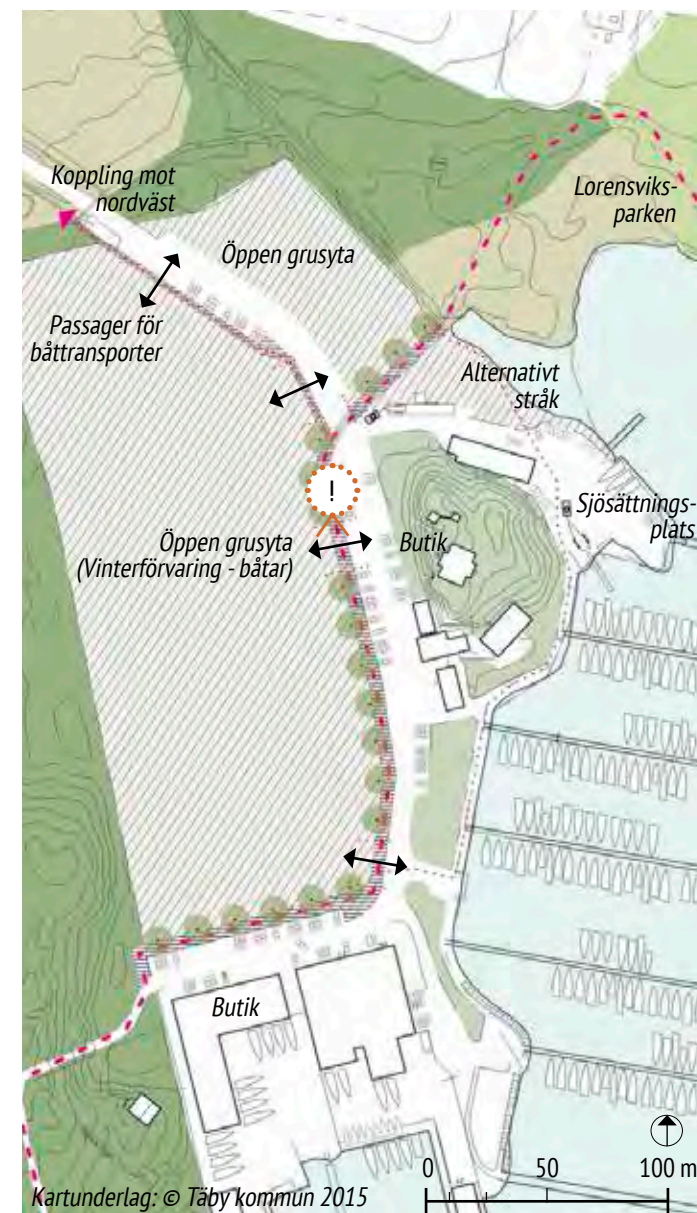
Vigbyholms båtklubb - Funktioner i samspel

Där Värtans strandpromenad möter Vigbyholms båtklubb finns stråkets i särklass svagaste länk, se sid. 29. Över områdets stora öppna grusyta behöver strandpromenaden definieras samtidigt som båtklubbens funktioner ska beaktas. Genom att anlägga ett stråk som markeras av träd och belysningspollare kan stråket länkas ihop och den stora ytan få ett tydligare sammanhang, vilket även kan gynna båtklubben. Gångstråket bör anläggas innanför väg- och parkeringsytan för att minimera strandpromenadens övergångar.

Den stora grusytan, 300x100 m, där båtarna vinterförvaras är under sommartid generellt öppen och tillgänglig för andra aktiviteter. Här bör man i kommunal regi utveckla aktiviteter och arrangemang, såsom konserter, festivaler, båtmässor, loppmarknader etc.

Ett alternativ till stråket som bör anläggas mellan gata och grusyta kan vara längs vattnet utmed bryggorna. Dock innebär det att man leder in gång- och cykeltrafik över båtklubbens sjösättningsplats, vilket innebär en risk med den tunga trafik som bitvis passerar.

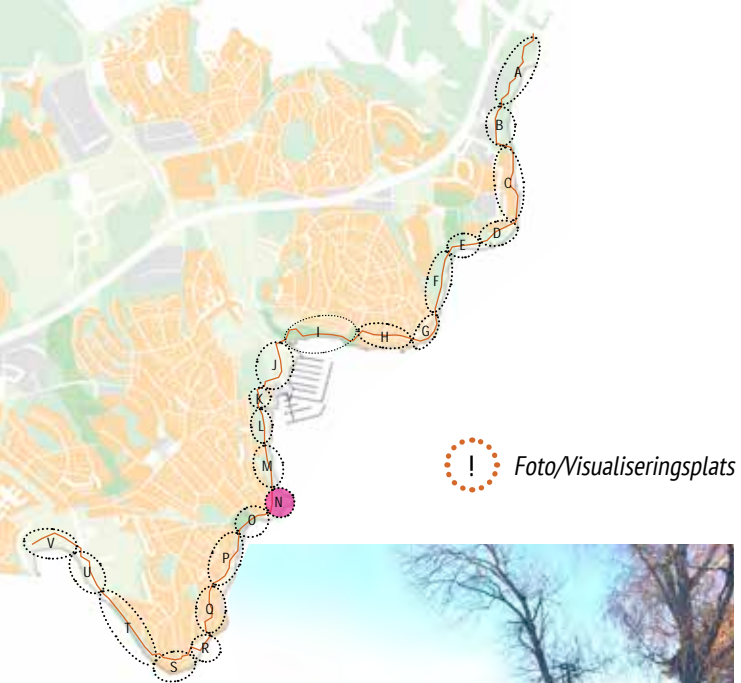
Där strandpromenadens stråk och trädad viker av mot Lorensviksparken bör en trottoar anläggas mot nordväst för att skapa en starkare koppling mot omgivningen. Framförallt är kopplingen viktig om båtklubbens grusyta framöver utvecklas som evenemangsområde.

Förslag på nytt stråk för att stärka en svag länk i Värtans strandpromenad.

KRÅKUDDEN

Befintlig situation hösten 2015

Potentiell utveckling. Utvecklad badbrygga samt ev. bastu och omklädning som kan utveckla Kråkudden till vinterbadplats.

Kråkudden - Vinterbad och skärgårdsmöte

Vid Kråkudden erbjuds ett möte med Stora värtan som är ovanligt för Värtans strandpromenad. Klippfallar möter vattnet och utblickar finns i tre väderstreck, dessutom ligger platsen skyddad och avskild från omgivningen. Idag finns belysning, badstege och eldplats

men udden kan utvecklas som åretruntbadplats och eventuellt även erbjuda bastu- och omklädningsmöjligheter. Man bör dock undvika båtbyggor för att behålla platsens naturliga och avskilda prägel. I området kring Kråkudden kan man även planera för våg- och vindsurfaktivitet.

Kråkudden ligger avskilt från strandpromenaden och bör utvecklas som årenruntbadplats.

ORIENTERBARHET

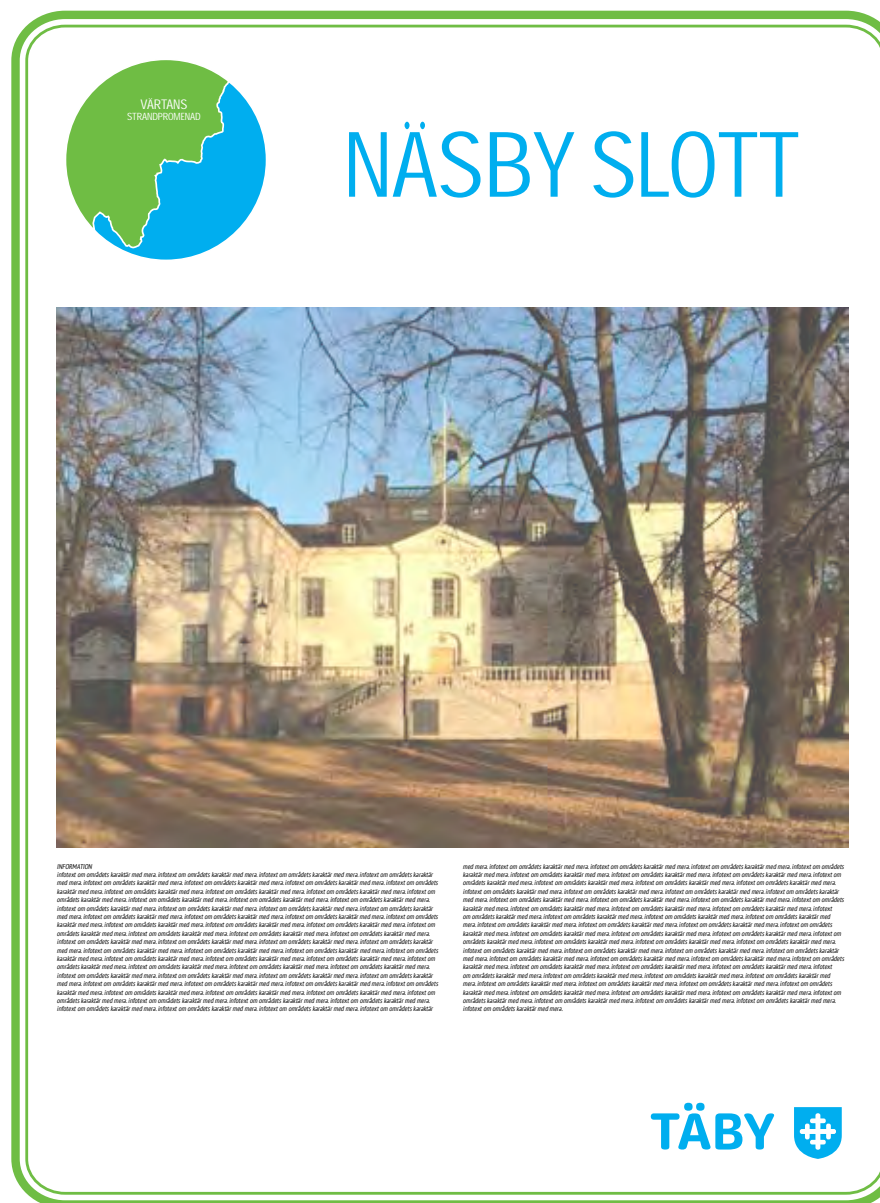
Orienterbarhet - Nytt skyltprogram visar vägen

För att definiera strandpromenaden och öka stråkets tydlighet och orienterbarhet behövs ett nytt skyltprogram. Värtans strandpromenad får en rektangulär huvudskylt som monteras på befintliga belysningsstolpar där de behövs för att vägleda och tala om att man är på rätt väg. Vid intressanta platser med speciella värden utvecklas informationsskyltarna i det nya skyltprogrammet.

Risken med att skyltarna är för många och innehåller för mycket information som stör upplevelsen ska beaktas, se sid. 21. Därför är uttrycket anpassat för att enkelt men tydligt vägleda och informera.

Huvudskylt, ca 15x20 cm.

Informationsskylt, ca 60x80 cm.

Riktning och avstånd

Vid otydliga korsningar och vägval, se sid. 36, förses platserna med riktningsskyltar som visar vart man kommer åt respektive håll. Riktningsskyltarna visar även det fortsatta stråkets framkomlighet, huruvida man kan förvänta sig terräng eller enklare väg.

På belysningsstopplar bör man också montera mindre avståndsmarkeringar som visar sträckor till målpunkter.

Avståndsmarkering,
ca Ø12 cm.

Riktningsskyltar med information om framkomlighet, ca 12x50.

TÄNKBAR FORTSÄTTNING

Konsekvenser - anläggning och skötsel

Att utveckla Värtans strandpromenad rekreativt och realisera förslagen som presenteras i arbetet innebär en rad konsekvenser. Själva anläggningsskedet medför kostnader i samband med planering och entreprenad. Sedan följer drift- och underhållskonstnader löpande för respektive anläggning. Vissa projekt är mindre och enklare medan andra större ingrepp kräver mer planering. Därför är det motiverat att dela upp förslagens genomförande i olika faser. Detta är inte en del som vidare eller mer ingående behandlas i detta examensarbete, utan ett sätt att tolka konsekvenserna för de förslag som genererats.

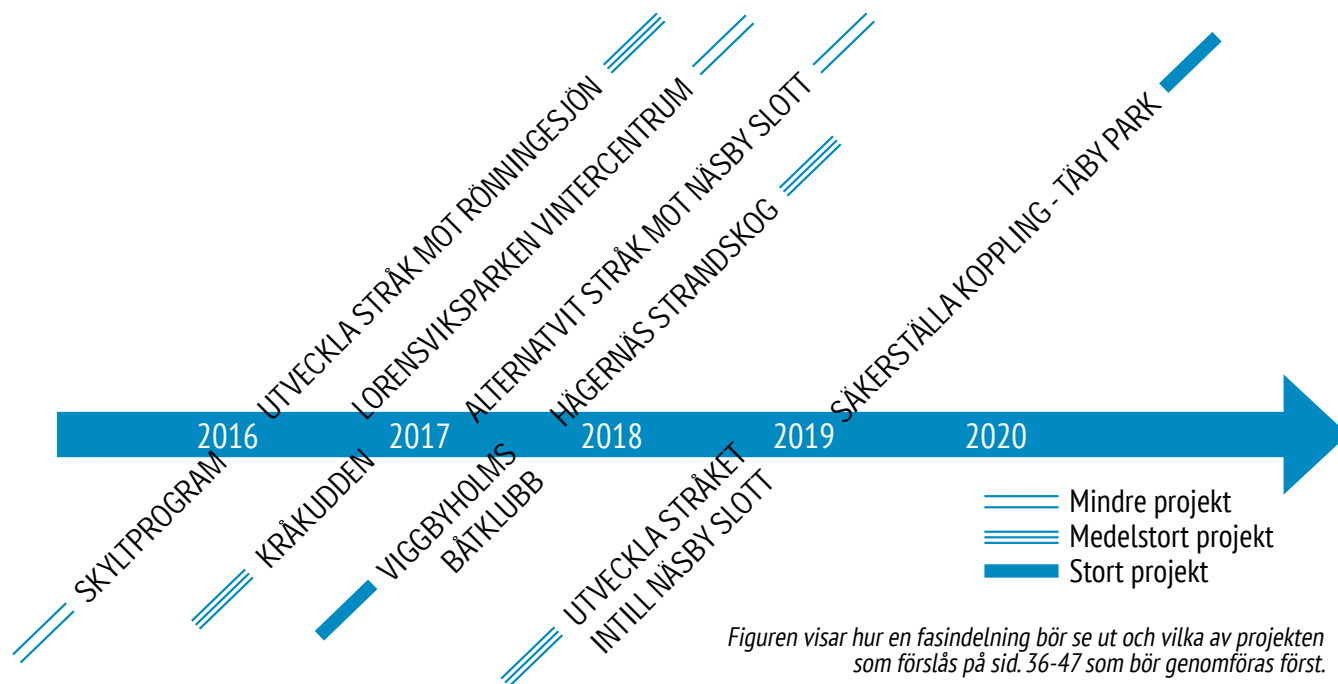
Fasindelning - tidsplan för genomförande

Genom en fasindelning kan Täby kommun fokusera på genomförande av ett par förslag samtidigt som man långsiktigt planerar för några andra. Det finns en rad fördelar med en sådan fasindelning. Dels sprider kommunen konstnader och arbetsbelastning, men de säkerställer även en slitagespridning. Samtliga anläggningar riskerar att förfalla samtidigt om allt skulle genomföras under ett och samma år. Projektet vid Viggbyholms båtklubb är relativt stort och omfattande vilken kräver en noggrann planering, alternativt utföras i etapper. De mindre projekten, som skyltprogrammet

och utveckla kopplingar till andra intressanta platser, kan påbörjas relativt snabbt då de inte innebär några stora ingrepp. Kråkudden och Hägernäs strandskog är två anläggningsprojekt som behöver planeras väl och utföras varsamt, eftersom de gäller två platser med höga naturvärden.

Detta är tänkbara scenarier som arbetets förslag vid realisering möjligen skulle resultera i, men vidare analys av genomföranden behandlas inte inom ramen för detta arbete.

Utöver de förslag som gäller Värtans strandpromenad bör Täby kommun föra en konstant dialog med Danderyd och Österåkers kommuner för att skapa ett längre helhetsstråk längs vattnet. Det gynnar inte bara dessa kommuner, utan hela nordostregionen.

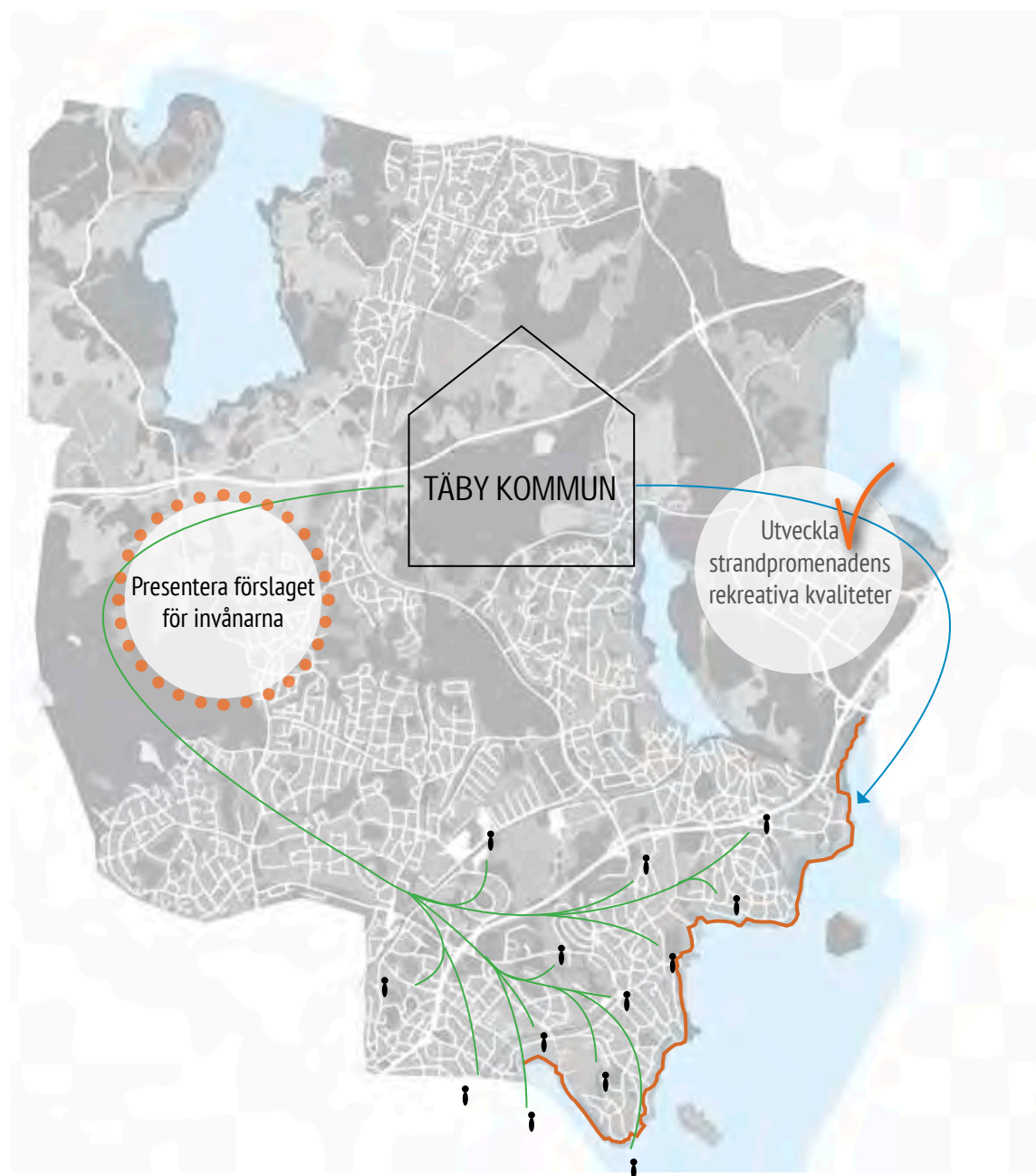

Figuren visar hur en fasindelning bör se ut och vilka av projekten som förslås på sid. 36-47 som bör genomföras först.

Kommunikation - att nå ut med förslagen

Del 1 i arbetet redogör för vägen från befintlig situation till exempel på förslag som höjer strandpromenadens rekreativa värden.

I ett kommunalt projekt som detta är det viktigt att förslagen är motiverade och mottagna av invånarna innan anläggning påbörjas. För att undersöka hur dessa förslag kan presenteras för Täby kommuns invånare följer del 2 i arbetet. I slutet av avsnittet appliceras förslagen från del 1 i en kommunikationsprodukt som är utformad som en följd av lärdomarna från del 2.

Del 1 har redogjort för utvecklingen av strandpromenadens rekreativa kvaliteter, del 2 redogör för hur förslaget kan presenteras för invånarna.

DEL 2.

KOMMUNIKATION

En undersökning om kommunikation i text och bild mellan kommuner och sina invånare.

STUDIE - FYRA PROJEKT

I del 2 undersöker jag fyra kommunala projekt som pågår i tätortsnära eller stadspräglade kommuner. Projekten har olika omfattning och har kommit olika långt i sina processer.

När jag analyserar materialet tittar jag på text och ordval samt vad bilderna förmedlar.

Norrköpings Kommun - Johannisborg

En ny stadspark planeras i Norrköping, intill stormaktsborgens ruin. Främst vänder sig stadsparken mot stadsdelarna Butängen och Inre hamnen, men även mot hela Norrköping då området har kulturhistoriskt värde och kan bli en unik träffpunkt som förenar natur och rekreation i denna miljö (Norrköpings kommun 2015). Det analyserade materialet består av en strukturplan för ett större stadsbyggnadsprojekt där Johannisborg ingår som vision för en ny stadspark.

Uppsala Kommun - Innerstadsstrategi

För att bereda innerstaden för de kommande trettiofem åren, då stadens invånare beräknas öka med 100.000, har Uppsala kommun tagit fram en strategi för innerstadens utveckling (Uppsala kommun 2015). I samma period som jag tar del av och analyserar materialet sker den andra av tre medborgardialoger.

I DEL 2 UNDERSÖKS FYRA KOMMUNALA PROJEKT SOM PÅGÅR I TÄTORTSNÄRA ELLER STADSPRÄGLADE KOMMUNER.

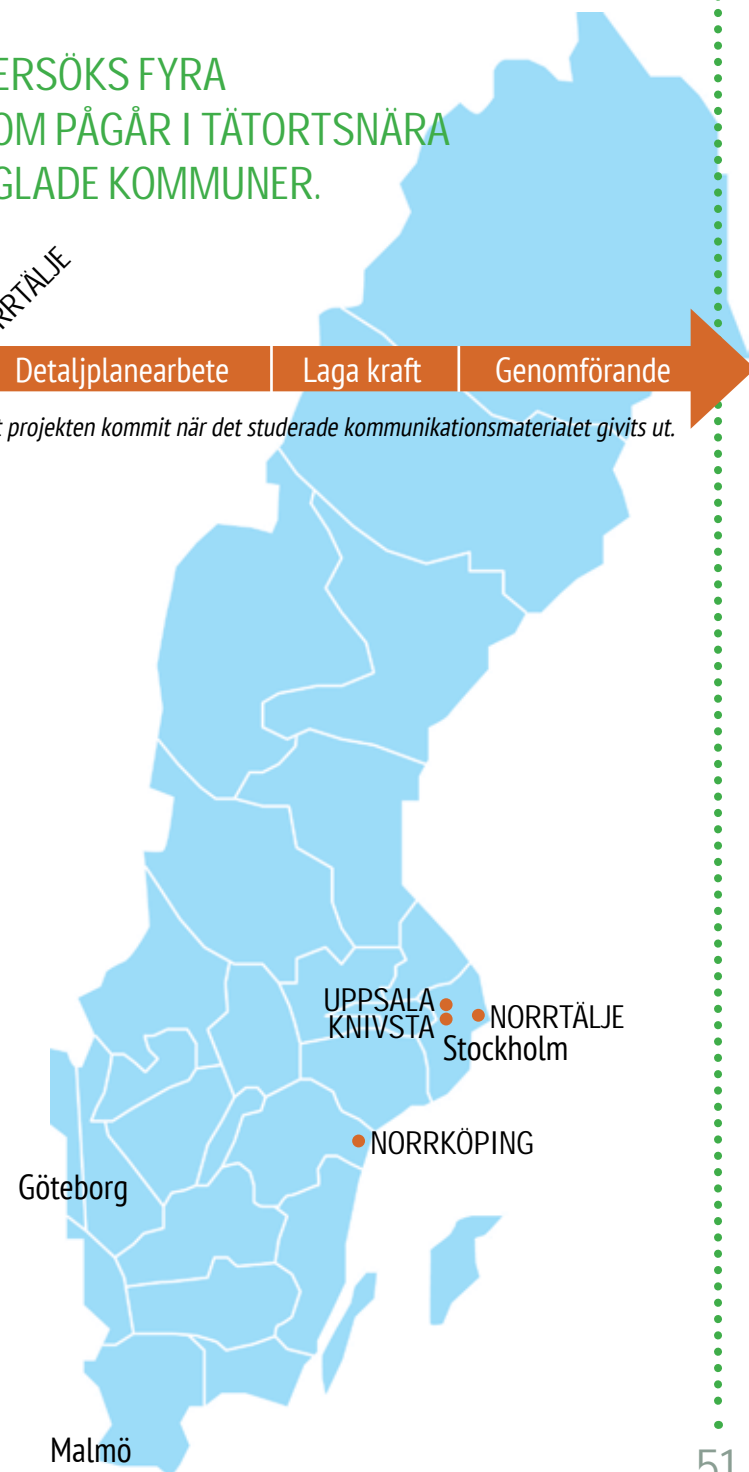
Figuren visar hur långt projekten kommit när det studerade kommunikationsmaterialet givits ut.

Knivsta Kommun - Stadsdel Nydal

Vision 2025 för Knivsta kommun pekar på hur kommunen växer och Nydal blir en ny stadsdel som ska rymma 3000-5000 lägenheter (Knivsta kommun 2015). Det material jag analyserar är en visionsrapport över Nydals stadsbyggande som givits ut efter tre planeringsvarv med medborgardialoger. Rapporten är konkret beskrivande och ligger till grund för politiska beslut innan detaljplaneprocessen kan starta.

Norrtälje Kommun - Norrtälje Hamn

Stadens i särklass mest omfattande stadsbyggnadsprojekt stundar i Norrtälje och i och med exploateringen i Norrtälje Hamn får staden knappt 2000 nya bostäder (Norrtälje kommun 2015a). När jag tittar på materialet är detaljplaneprocessen på väg att starta, samtidigt som en arkitekttävling om de allmänna platserna avgörs och presenteras för allmänheten (Norrtälje kommun 2015a).

NORRKÖPINGS KOMMUN

Johannisborg - Norrköping

En ny översiktsplan är under bearbetning och Norrköping står inför utmaningar och möjligheter när höghastighetsjärnvägen Ostlänken ska anläggas (Norrköpings kommun 2015). Inför detta arbete beskriver kommunen visionärt hur några områden i staden kan utvecklas (2015). I visionerna för Johannisborg beskrivs:

- Johannisborg kan i framtiden bli en viktig stadspark...

- ...dess omgivning kan utvecklas till ett parkområde...

Kommunen beskriver Johannisborg som ett område vilket *kan* utvecklas till stadspark. Det visar hur öppet hela projektet fortfarande är, att

ingenting är låst. Vidare kan man läsa:

- Utanför försvarsvallarna kan de ursprungliga vallgravarna återskapa.

- På så sätt bildas stora vattenytor som kan användas för dagvattenhantering och bidra till den biologiska mångfalden i området.

Återigen beskriver man faktorer som är möjliga, men som inte förmedlar någon form av enkelriktat budskap.

Bilderna för Johannisborg är visionära och transparenta. Man visar möjligheter och aktiviteter som kan inrymmas i den tänkta stadsparken. Ändå ger bilderna en känsla för hur parkens karaktär kan se ut, och åt vilket håll kommunen arbetar i planerna för området.

I samband med den nya översiktsplanen kommer kommunen hålla medborgardialoger och därefter konkretisera planerna för Johannisborg (Norrköping kommun 2015).

MAN BESKRIVER FAKTORER
SOM ÄR MÖJLIGA, DET
FÖRMEDLAR INTE NÅGON FORM
AV ENKELRIKTAT BUDSKAP.

Visionsbild över Johannisborg. Bild: med tillstånd av stadsbyggnadskontoret, Norrköping kommun.

UPPSALA KOMMUN

Innerstadsstrategi - Uppsala

Den samrådshandling som Uppsala kommun (2015) tagit fram för innerstadsstrategin fungerar som kommunikationsunderlag för det slutliga arbetet med att ta fram ett utvecklingsunderlag.

I samrådshandlingen kan man läsa att:

- I stadens centrum ska det vara liv och puls dygnet runt, året runt.

- Innerstaden ska tillgodose många skilda behov och önskemål på service, kultur, boende, verksamheter och offentliga rum.

- Stadens platser ska planeras och utformas för sinnliga upplevelser och möten mellan människor med olika intressen och bakgrund.

Det är övergripande visioner där Uppsala kommun (2015) beskriver vad som *ska* gälla.

Man kan även läsa hur kommunen beskriver de olika nivåerna i planeringen:

- I årummet ska till exempel viktiga utblickar längs stråket säkerställas. Längs ån kan man förvänta sig en utveckling av fler publika stadsrum.

Övergripande *ska* utblickar säkerställas, samtidigt som man beskriver att fler publika stadsrum *kan* utvecklas. Det är ett beskrivningssätt som visar tydliga intentioner för årummet, men som har ett ödmjukt förhållningssätt till de konkreta ingreppen. Det

är ett kommunikationssätt som inte framstår som alltför enkelriktat. Det finns fall i samrådshandlingen (2015) när Uppsala kommuns tonfall är mer enkelriktat:

- Hamnplan är ett soligt kajområde söder om Islandsbron. Platsen ska utvecklas till en attraktiv sommarplats med stadsliv.

Här beskrivs Hamnplan som redan avgjörd, att det inte lämnas något större utrymme för dialog. Ett mer öppet förhållningssätt till en specifik plats är beskrivningen av Köttispektionen. Här pratar man, liksom i årmmet, hur en plats *kan* utvecklas och lämnar utrymme för dialog:

Köttinspektionen, ritad av Gunnar Leche, kan utvecklas till ett viktigt kulturtorg med scen och ateljéer.

Här pratar man, liksom i årummet, hur en plats *kan* utvecklas och lämnar utrymme för dialog.

I samrådshandlingen förekommer inte några visionsbilder, med undantag för vissa kvartersstrukturer. Främst är det principkartor som visar utvecklingens riktlinjer samt foton som visar exempel på stads- och parkliv samt olika trafik- och byggnadsprinciper.

Plats- och parkkarta över Uppsala stad. Bild: med tillstånd av stadsbyggnadsförvaltningen, Uppsala kommun.

KNIVSTA KOMMUN

Stadsdel Nydal - Knivsta

Efter flera planeringsvarv och medborgardialoger har Knivsta kommun, med hjälp av arkitektföretaget Temagruppen, slutfört en rapport om stadsdelen Nydals utveckling (Knivsta kommun 2015). I rapporten framgår:

- *Knivsta ska uppskattas av människor i alla åldrar, oavsett om de bor, arbetar eller bara vistas här.*
- *...Nydal ska vara stadsmässigt och vi ska bygga högre och tätare.*
- *...man ska kunna röra sig från sin bostad ut i naturen...*

Projektet står inför kommande detaljplaneprocess och det är tydligt att Knivsta kommun har en klar uppfattning om hur Nydal generellt ska uppföras. När det gäller ingående delar i stadsdelen har man använt ett mer öppet och obestämt ordval:

- *Med små åtgärder kan man erhålla stora värden för alla oavsett ålder.*
- *På speciella ställen som torg, mötesplatser och korsningar kan andra ytskick bli aktuella.*
- *Bullerskärmar kan bli aktuella.*

Flera gånger beskriver man hur detaljer kan bli aktuella eller utformas på vissa sätt för att bidra till helheten. Man kan tänka sig att det som är politiskt förankrat kommuniceras enkelriktat och det som framkommit i medborgardialogerna beskrivs som möjligheter.

När det kommer till skolornas placering i den nya stadsdelen kan man läsa:

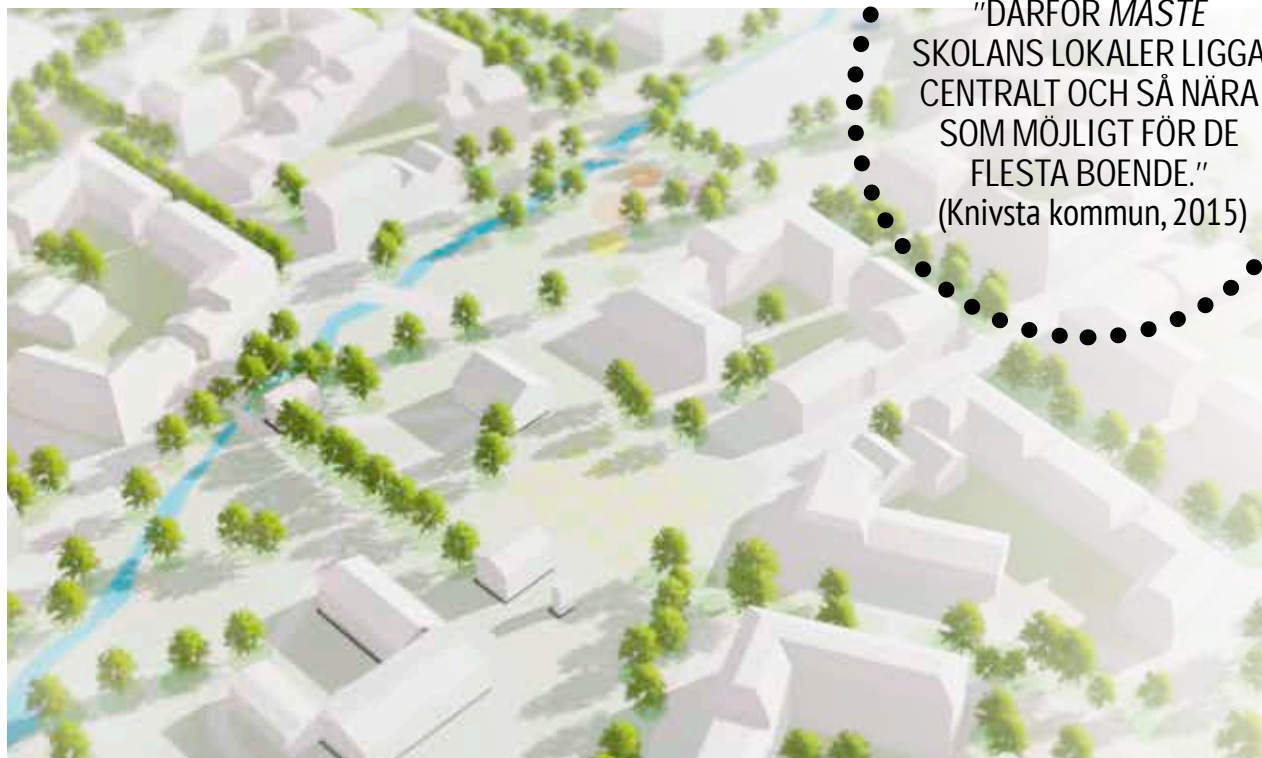
- Därför måste skolans lokaler ligga centralt och så nära som möjligt för de flesta boende.

Det handlar om att skolans lokaler kommer att samnyttjas med bland annat kulturaktiviteter och bibliotek, därför beskriver man det som att skolorna *måste* ligga centralt.

När det kommer till det bildmaterial som används så består rapporten främst av olika

illustrations- och principplaner som visar stadsdelens struktur samt ett flertal foton och referensbilder där viktiga värden framgår.

Knivsta kommun beskriver en ekonomisk, ekologisk och sociala hållbarhetsplanering (2015), men rapportens enda visionsbild är från en modell över Nydal (se nedan).

"DÄRFÖR MÅSTE
SKOLANS LOKALER LIGGA
CENTRALT OCH SÅ NÄRA
SOM MÖJLIGT FÖR DE
FLESTA BOENDE."
(Knivsta kommun, 2015)

Modellbild över Nydal. Bild: med tillstånd av samhällsbyggnadskontoret, Knivsta kommun/TEMA arkitekter.

NORRTÄLJE KOMMUN

Ny stadsdel - Norrtälje Hamn

I de visioner (2015a) som beskriver Norrtälje Hamns utveckling kan man läsa:

- *Norrtälje stad ska växa och utvecklas.*
- *Norrtälje Hamn ska bli en levande stadsdel där möten mellan människor står i fokus.*
- *Den nya stadsdelen ska bli en förlängning av Norrtäljes befintliga stadskärna.*

Det är övergripande visioner kring staden och hela Norrtälje Hamn där man beskriver hur den ska fungera som helhet. Vidare beskriver

kommunen (2015a) mer konkret vilka inslag som stadsdelen ska ha:

- *Här ska det byggas parker, torg och ytor för handel, rekreation, service och bostäder.*
- *Inom kvarteren ska det finnas lokaler för verksamheter som butiker, restauranger och kontor samt servicefunktioner för framförallt barn och äldre.*

I den framtagna *Båtplanen för Norrtälje Hamn* (2015b) framgår mindre enkelriktade budskap:

- *En mindre kaj bör inkluderas. Området ska även innehålla planer för eventuellt bad.*

Visionsbilderna för Norrtälje Hamn, som visades innan arkitekturtävlingen utlystes, är detaljerade och innehåller specifika funktioner. Med den typen av bilder riskerar stadsdelen att tolkas som färdigplanerad och möjligen sker en förvirring om de olika tävlingsbidragen från arkitekturtävlingen inte speglar visionsbilderna. Bilderna riskerar även överordna sig texten.

Visionsbild över Norrtälje Hamn. Bild: med tillstånd av Norrtälje kommun/Spacescape.

LÄRDOMAR

Ordval och informationskanaler

Det finns en skillnad i karaktär när man ser till de fyra kommunernas olika projekt och kommunikationsformat. Texterna är generellt vårdade, enkla och begripliga - i enlighet med språklagen (2009:600). De innehåller inte heller några svåra begrepp som kräver branschkunighet. Textkommunikationen är övergripande begriplig och informativ samt relativt professionell, sett till Olof Petterssons (2013) klarspråksaspekter. Men stundtals kan jag uppleva ett varierat förtroende för texterna, vilket främst beror på hur man valt orden.

Ordvalen kan i vissa fall tolkas som enkelriktade och färdigdiskuterade. Det mest anmärkningsvärda är Knivsta kommuns beskrivning (2015) av skolans placering, vilken

måste ligga centralt. Norrköpings kommun använder däremot genomgående *kan* för att beskriva visionerna för Johannisorg, vars projekt befinner sig i ett tidigt stadium. Möjligen visar Norrköpings kommun en mer konkret framtidssyn om de skulle mena att Johannisborg *bör* utvecklas till stadsdelspark.

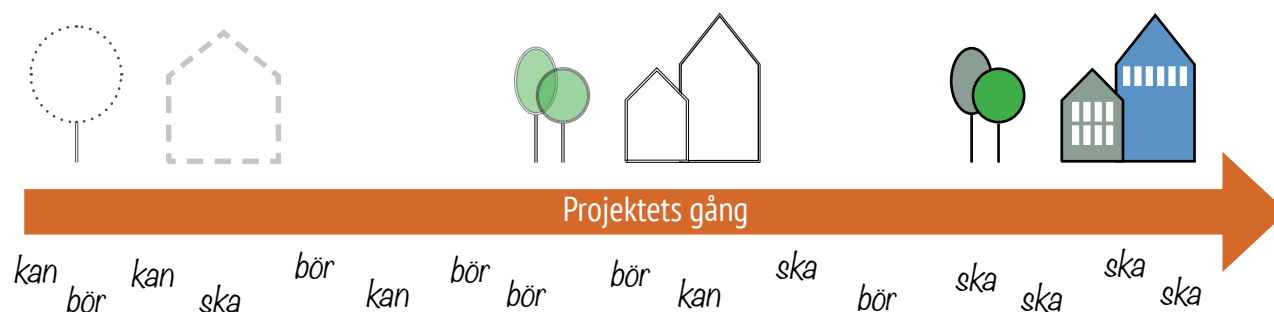
Samtliga kommunernas underlag finns elektroniskt, men även i trycksak. Det är av betydelse, vilket både Järfälla kommun (2015) och Göteborgs universitet (2015) pekar på. Möjligen kan man utveckla de elektroniska underlagen till att bli mer interaktiva och anpassningsbara för smarta mobiltelefoner, främst för att möta ungdomar och yngre vuxna.

Bild och visualisering

Bild- och kartmaterialet har liksom texterna karaktärsskillnader. Norrtälje kommun (2015) presenterar en detaljerad och funktionsprogrammerad stadsbild, redan innan arkitektkontoren börjat sitt arbete med tävlingsförslagen för området. Jämfört med Norrköpings kommun (2015) vars bilder är transparenta och visionära men ändå innehåller funktioner och aktiviteter.

Uppsala kommun (2015) kommunicerar ett gediget kartmaterial med flytande gränser, vilket man även understryker då man inte vill sätta någon exakt gräns för innerstaden. De visar ändå konkreta förslag för exempelvis park- och trafiklösningar inom arbetsområdet.

Man bör vara medveten om vad bilden ska förmedla om man som kommun eller arkitektkontor lämnar över bildframtagning och visualisering till externt kontor. I de fall Andreas Landgren (2015) beskriver kan visualiseraren i sig sätta prägeln på en kommande stadsdel eller ett offentligt rum, en prägelse som hänger kvar genom projektets gång och till slut har en betydelse för slutresultatet.

TEXT OCH BILD BÖR VARA FÖRENLIGA MED VAR I PROCESSEN PROJEKTET BEFINNER SIG.

Figuren visar var i projektets gång text- och bildmaterialet bör konkretiseras.

APPLICERING

Att ta med sig i fortsatt arbete

Text och bild bör vara förenliga med var i processen projektet befinner sig. Bilder bör kommuniceras i projektets alla skeden för att skapa och bibehålla dialog med allmänheten (Troedsson 2012). Enligt mig bör bildernas karaktär och exakthet följa projektets gång. I idé- och startskede bör materialet påminna om Norrköpings kommuns bilder över Johannisborg (2015) för att senare i arbetets gång mer se ut som Norrtälje kommuns material för Norrtälje Hamn (2015). Det skulle innebära att invånarna kan ta till sig projektet i den fas det befinner sig i samt att bildens karaktär inte blir avgörande i ett tidigt skede. Jag menar att även ordvalen bör bli mer enkelriktade ju senare i processen man befinner sig när man kommunicerar, då man mest troligt har underbyggt ordvalen med samråd och medborgardialoger. Att påstå att något *ska* utvecklas i en viss riktning fungerar övergripande för att visa på, ofta politiska, intentioner. När man sedan beskriver ingående delar mer konkret finns det anledning att beskriva hur områden eller detaljer *kan* eller *bör* se ut. I min mening gör Knivsta kommun (2015) en god avvägning som beskriver hur Nydal *ska* vara stadsmässigt och att bullerskärmar *kan* bli aktuella.

Förenklad kommunikationsprodukt

I del 2 har jag undersökt hur ord- och bildval relaterar till var i processen ett projekt befinner sig. Tillsammans har den slutsatsen och förslagen från del 1 sammanfattats i en kommunikationsprodukt som enkelt beskriver förslagen för Värtans strandpromenad.

Det är en folder i stående A5-format som även går att läsa elektroniskt som liggande A4-format.

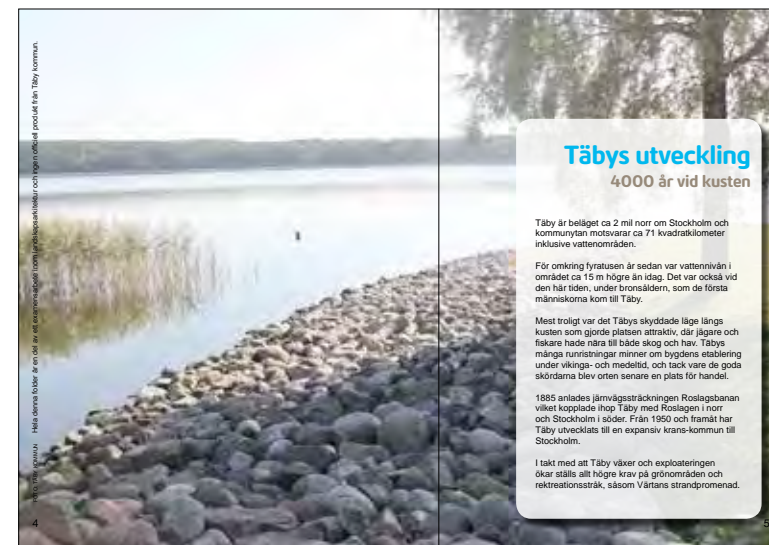
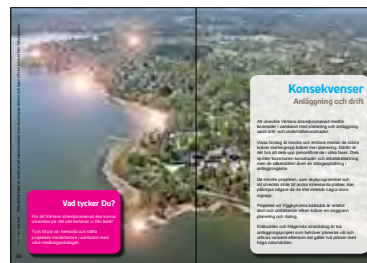
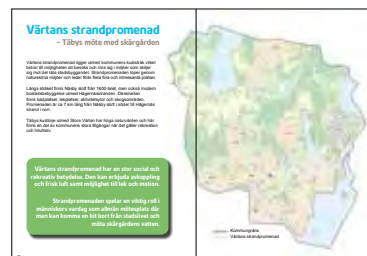
Layouten i kommunikationsprodukten är baserat på Tåbys kommuns grafiska profil och beskriver förändringsintentioner för strandpromenaden där Tåby kommun är avsändare och kommuninvånare mottagare.

På nästa sida visas ett antal utdrag ur foldern, i den elektroniska publikationen av examensarbetet är foldern bifogad längst bak.

FÖRENKLAD KOMMUNIKATIONS- PRODUKT

Framsida till kommunikationsfoldern vars innehåll baseras på material från arbetets del 1+2.

DISKUSSION

Här sker en avslutande diskussion kring arbetets olika delar samt reflektion och vidare frågeställningar.

SYFTET MED ARBETET

Rekreation och kommunikation

Syftet med detta arbete var att höja ett kuststråks rekreativa värden, samt att sammanställa och kommunicera förslaget på ett enkelt sätt. Genom att arbeta med två delar som behandlade varsitt syfte kunde en sammansatt kommunikationsprodukt upprättas.

METOD

Del 1 - Värtans strandpromenad

Genom att se till befintliga förutsättningar och kommunens grönstruktur kunde jag tillsammans med plats- och områdesanalyser se var och på vilket sätt stråket kunde utvecklas.

Efter att analyserat strandpromenaden i två steg, *LCA - Landscape Character Assessment* och *Experiential Landscape*, hittade jag karaktärsskillnader längs stråket vilka genererade olika delområden, som sedan betygsattes efter rekreations- och orienterbarhetsaspekter. Dessa metoder hjälpte mig att se strandpromenaden i sin helhet för att sedan zooma in och kunna föreslå konkreta åtgärder som skulle öka de rekreativa kvaliteterna, dvs. uppfylla arbetets syfte.

Tidigare har jag inte varit med om att kombinera de här två analysmetoderna för att dela upp ett större område för att sedan bedöma delområden. LCA-analysen kunde ha används ensam då den har ingående aspekter där det kan ske bedömningar för naturliga, kulturella, sociala och estetiska värden (Natural England 2014). När LCA-analysen hade genererat delområden valde jag ändå att gå vidare med en anpassad variant av *Experiential Landscape*. Dels eftersom analysmetoden innehåller orienterbarhetsaspekter men främst för att metoden baseras på människans upplevelser av utemiljön (Thwaites, Simkins 2007, s. xi). Under arbetets gång har jag själv tolkat utemiljön

längs strandpromenaden utefter de aspekter jag tagit fram. Hade jag genomfört arbetet i par med någon annan, eller intervjuat besökare hade det möjligen genererat andra aspekter eller varierade bedömningar. Jag upplever dock att den genomförda analysen är omfattande och väl grundad vilket givit ett analysresultat, *bedömning av delområden* på sid. 35, som fungerar fristående. Bedömningen var enkel och schematisk men samtidigt ett sätt att bryta ned ett längre stråk till mindre delområden där jag tagit ställning till varje aspekt. På sätt och vis kan man se det som en metod att inte missa något längs stråket. Att 22 delområden bedömts genom tolv aspekter vardera har ställt mig inför 264 ställningstaganden för ett stråk där jag i en roll som landskapsarkitekt tvingats värdera aspekten mot platsen jag upplevt och analyserat.

Bedömningen har legat till grund för mina ställningstaganden och förslag inom arbetet, men skulle likväl kunna användas som underlag vid andra arbeten kring strandpromenaden, såsom utveckling av båt- och sjöliv eller värdefulla naturområden och besöksmål för regionen. Möjligt är också att behålla de rekreations- och orienterbarhetsaspekter som används genom arbetet och tillämpa på ett annat stråk där en liknande analysprocess är önskvärd. Men jag vill betona vikten av att anpassa aspekterna efter plats och projekt.

Platsbesök

Det finns en rad faktorer som påverkar upplevelsen av en plats. Jag besökte Värtans strandpromenad flera gånger under hösten, dock har det regnat vid alla tillfällen utom ett vilket riskerar att missgynna intrycket. Positivt var att träd och buskar hade sina lövverk kvar under besöken i september. Detta hjälpte mig att kategorisera utemiljöer beroende på växtlighetens karaktär. Det vore önskvärt att ha möjlighet till platsbesök under alla årstider och väderlekar innan det sker analyser och ställningstaganden, men det är ofta inte möjligt inom projektens tidsramar.

Gestaltningssfas

Efter genomförda analyser fann jag intressanta delområden för rekreativhöjande förslag. När jag var på plats kunde jag tidigt känna en problematik eller möjlighet inom vissa delområden. En slags intuition som kommit med utbildningen till landskapsarkitekt. Det var därför värdefullt att jämföra de första intrycken med bedömning för varje delområde. I många fall kunde jag se att min första känsla stämde överens med ett mer analytiskt förhållningssätt. I det här fallet tror jag återigen att jag skulle arbetat i par eller blandat in andras åsikter. Analysen ska grunda sig i min analysmetod men det är klart att det alltid finns ett visst mått subjektivitet som påverkar bedömninge.

I gestaltungsprocessen provade jag enkla tekniska lösningar med övergripande visionära mål för delområdets helhetskaraktär. Några förslag presenterades mer konkret än andra. Exempelvis blev förslaget för Viggbyholms båtklubb tekniskt och innehåller flera utvalda element som en lösning på delområdets problematik. Även skyltprogrammet föreslås genom ett konkret formspråk för att visa vilken karaktär av budskap jag var ute efter att ge stråket. Nedan visas några exempel på gestaltningssfasen för huvudskylten för stråket. I ett tidigt skede hade skyltarna en tydligare Täbyprofil, senare insåg jag vikten av att sätta strandpromenaden i sitt rätta sammanhang som mötet mellan det gröna och det blåa.

Flera förslag provades innan jag insåg att skylten behövde en annan karaktär. Slutresultatet anser jag visa strandpromenaden i sitt rätta sammanhang.

Del 2 - Kommunikation

När jag studerade de fyra kommunernas olika projekt i relation till vad som är känt inom forskning och bransch fann jag att text och bild bör vara förenliga med var i processen projektet befinner sig. Del 2 var kortfattad och riktade sig enbart på några få aspekter, men den var viktig i arbetet och hjälpte till att forma kommunikationsprodukten.

För att hitta konkreta riktlinjer som anpassas efter landskapsarkitektens roll inom en kommun menar jag att studien behöver vara betydligt mer omfattande. Exempelvis behövs en kategorisering av projektens olika karaktärer, huruvida det är exploatering eller iordningställande av grönområde. Det finns skillnader i hur stor delaktighet invånarna kan och bör ha, det är också en viktig aspekt om riktlinjer ska formas. Ett led i en mer konkret slutsats hade varit om jag valt kommunala projekt som mer påmint om varandra i karaktär.

Eftersom jag delvis varit på plats vid parkenheten hos stadsbyggnadskontoret på Täby kommun har jag fått värdefull information från enhetens landskapsarkitekter. De menar att kommuninvånarna ofta missuppfattar vilken grad av delaktighet de har möjlighet till. Deras åsikter ligger alltså i linje med Petterssons (2013) mening om hur man bör använda ordval i kommunikation som mer eller mindre enkelriktade, beroende på hur färdigdiskuterade förslagen ska uppfattas av invånarna.

ARBETETS SLUTPRODUKT

Avgränsningar

Då analysmetoden hjälpte mig göra en konkret bedömning som låg till grund för de nya förslagen utgjorde rekreations- och orienterbarhetsaspekterna en avgörande roll. Hade aspekterna sett något annorlunda ut kunde förslagen ha påverkas. Det fanns alltså en risk med att använda bedömningsaspekter, samtidigt som det var avgörande för att kunna ta ställning för vad som saknades inom respektive delområde.

De rekreationsaspekter som använts genom arbetet är plats- och projektspecifika och som jag ansett bäst länka ihop mina frågeställningar med ett vattennära stråk samt de analysmetoder jag tillämpat. Om arbetet skulle utföras för ett liknande stråk som helt går genom naturmark utan vattenkontakt eller en promenad med stadskaraktär, då hade aspekterna sett annorlunda ut. Likaså om analysen hade varit mer övergripande eller mer ingående.

Under tiden hos Täby kommuns parkenhet har jag fått en del intryck om olika projekts relevans i förhållande till möjligt genomförande. Helt klart är att vissa förslag inte är relevanta att utföra i sin helhet. Dels på grund av ekonomiska skäl, men också för att det inte finns några motiv att påbörja långa och komplicerade medborgardialoger. Trots dessa intryck har jag genom arbetet haft utgångspunkten att det inte ska påverka mina förslag eller visioner för strandpromenadens utveckling.

Ord & bild

Mitt arbete resulterade i en enkel kommunikationsprodukt som var tänkt att fungera som dialog gentemot Tåbys invånare angående förslagen för Värtans strandpromenad. Genom att använda ett vardat, enkelt och begripligt språk enligt språklagen (2009:600) kan kommuner upprätthålla eller skapa förtroende hos invånarna (Göteborgs Universitet 2015). Den kommunikationsstrategi i sex steg som Järfälla kommun (2015) genomför visar på tydliga intentioner att utveckla kommunikationen med invånarna.

När jag utformade produkten hade jag lärdomar om kommunikation från del 2 med mig, ändå tycker jag att den inte nådde ända fram. Ordvalen i foldern är sådana att man ska förstå vilket som redan är bestämt, vilket som är påverkningbart och vilket som fortfarande är helt öppet. Däremot är bilderna för konkreta i jämförelse till var projektet befinner sig, trots vetskap om den problematik jag beskriver angående bild och visualisering, sid. 56-57. Generellt är det möjligen en svårighet inom branschen, att man ska förmedla ett startskede medan man själv är så insatt i frågan att man redan börjat konkretisera lösningen. Som jag skriver i introduktionen på sid. 12 är dessa två arbetsuppgifter, att arbeta med lösningar i offentliga rum samt att kommunicera med invånare, vanligt förekommande för en

kommunalt anställd landskapsarkitekt. Efter arbetets gång märker jag att det kan finnas svårigheter med att parallellt sköta dessa uppgifter då man i sin roll som problemlösare gärna fortsätter med sina idéer, för att man vet att de är förankrade i vetenskap och forskning etc.

Två exempel av bilder för Hägernäs strandskog. Överst en visionsbild av abstrakt karaktär, nederst en mer konkret förslagsbild som valdes till kommunikationsfoldern.

REFLEKTION

Förslagets betydelse

Jag är nöjd med hur kommunikationsprodukten slutligen utformades, även om inte text och bild är i önskad relation. Produkten visar hur Värtans strandpromenad kan utvecklas rekreativt. Dels med hjälp av nya anläggningar och installationer, men även genom bättre tillgänglighet tack vare ökad orienterbarhet. För Täby innebär det att strandpromenaden har fortsatt potential att utvecklas för att bättre erbjuda rekreativa upplevelser i pågående och kommande exploateringsprojekt. Det är framförallt viktigt då Täby kommun har en total strand- och kuststräcka som är bland de kortaste i landet (SCB 2014, s.27).

Förslagen för Värtans strandpromenad kan även användas för att vägleda utveckling för andra vattennära stråk i stadspräglade kommuner. I min mening kan det handla om att genomföra punktinsatser för att höja det rekreativa värdet längs ett stråk. Det kan även i ett större sammanhang bidra till friluftslivet i en hållbar regional tillväxt vilket är ett av regeringens mål (Sveriges riksdag 2012).

Något som är viktigt att komma ihåg är att förslagen som presenterats i det här resultatet var avvägda för just de platser de föreslagits för. Även om arbetet kan vägleda för hur andra kommuner kan arbeta med rekreationshöjande åtgärder behöver förslagen anpassas till den miljö och det sammanhang som är aktuellt.

Står arbetet på en stadig grund?

Tidigt i arbetet, sid. 21, visar jag att någon exakt och allmän definition av begreppet rekreation inte finns, men att det kan ses som *utemiljöer som avgränsas från störning och distraktion* (Kaplan et al. 1998, s.73) eller *återhämtning av kraft* (Svenska Akademien 2015). Frågan jag ställer mig är om jag kan basera ett arbete på ett begrepp som inte har en allmän definition? Självklart hjälper det att jag själv definierat vad rekreation och orienterbarhet betyder inom arbetets ramar, men vilka aspekter jag givit begreppet påverkar direkt förslagen. När det gäller ett sådant långt stråk som Värtans strandpromenad med så olika karaktärer längs vägen, då behöver man möjligen arbeta både bredare och djupare för att precisera begreppet i relation till arbetets omfattning. Jag påstår inte att jag misslyckats med begreppet och innebörden av rekreation genom arbetet, men jag är samtidigt medveten om vikten av att ha en stadig grund som baserar min analys.

KAN JAG BASERA ETT ARBETE PÅ ETT BEGREPP SOM INTE HAR NÅGON ALLMÄN DEFINITION?

Ordvalens betydelse

Med lärdomar från del 2 har jag insett att man i planerings- och utvecklingsammanhang kan använda prioriteringsordning när det gäller ordval. Att ordvalen har betydelse för hur enkelriktade och färdigdiskuterade förslag kan eller ska uppfattas av mottagaren, se sid. 17. Likaså kunde jag använt ordvalen när jag bedömer prioriteringen av strandpromenadens olika förslag. Exempelvis *behöver* stråket definieras vid Viggbyholms båtklubb, samtidigt som en del lekplatser *kan* utvecklas inom vissa delområden. Det här är något som jag delvis arbetat med i de ställningstaganden jag gjorde på sid 36-47, men som kan bli tydligare och användas i större grad för att rangordna projekten. Det hade gjort mitt arbete tydligare, men är även en aspekt internt inom kommunens arbetsgrupper när dessa arbetar med framtagande av nya förslag.

Generellt anser jag att kommunikation gentemot invånare behöver vara väl grundad och genomtänkt innan den sänds ut, oavsett om avsändaren är en offentlig eller privat aktör. Likaså menar jag att balansen mellan ord och bild i relation till det kommunicerade projektet spelar en stor roll för förtroendet från mottagaren, inte bara i stadsplanerings-sammanhang utan i samtliga branscher där denna typ av kommunikation berörs.

VIDARE FRÅGESTÄLLNINGAR

Frågeställningar

När jag genomfört detta examensarbetet har det dykt upp flera funderingar kring de frågor jag arbetat med. Främst kring uppgiften med Värtans strandpromenad (del 1), som är en minst sagt vanligt förekommande arbetsuppgift för landskapsarkitekter. I det arbetet finns det en rad vägar att gå för att nå fram till nya förslag, det är dessa möjliga arbetsmetoder jag funderat kring. Hur ska en analysmetod utformas för projektet? Kan man hitta riktlinjer för vad som kännetecknar stråk och kan det leda till att vissa aspekter alltid behöver vara med? Kanske är orienterbarheten överordnad rekreationsvärdet?

Efter genomförande av del 2 har det blivit uppenbart för mig vilken problematik som är förenlig med kommunikation genom bild och visualisering. Inte minst efter att de bilder jag tillverkat i arbetet blivit för konkreta i förhållande till projektet.

Sammantaget leder mina funderingar kring arbetet fram till ett par frågeställningar som är intressanta för framtiden:

- Vilka analysmetoder passar bäst när det gäller stråk genom offentliga rum?
- Hur bör man arbeta inom landskapsarkitekturen för att bilderna man visar för allmänheten stämmer överens med projektets gång?

KÄLLOR

Här redovisas de referenser som förekommer i arbetet.

KÄLLOR

Boverket (2013). *Planera för rörelse*.

Tillgänglig: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2013/planera-for-rorelse.pdf> [2015-11-05]

Boverket (2007). *Bostadsnära natur - inspiration & vägledning*. Karlskrona: Boverket

Ettelva arkitekter (2012). *Ettelva om bilden, återvinning och variation i arkitekturen*. Tillgänglig: http://ettelva.se/assets/fastighetsaktien_trendspaning.pdf [2015-11-01]

Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island press.

Gordan, R. (2015). *Tomorrow visualiserar framtiden*. Arkitekten, nr 6/7, ss.42-47.

Göteborgs universitet (2015). *Kommunprojektet - "Kommunal kommunikation för alla?"*

Tillgänglig: <http://svenska.gu.se/forskning/forskningsprojekt/kommunprojektet> [2015-10-19]

Järfälla kommun (2015). *Kommunikationsstrategi för Järfälla kommun - Från information till kommunikation*.

Tillgänglig: <http://www.jarfalla.se/download/18.7abccb3f150181f5c5696871/1443770484141/12+02+Kommunikationsstrategi+för+Järfälla+kommun,+2015-09-23.pdf> [2015-10-21]

Kaplan, R., Kaplan, S & Ryan, R. (1998). *With people in mind - design and managment of everyday nature*. Washington: Island press.

Knivsta kommun (2015). *Där framtiden bor - stadsbyggnadsvision Nydal, Knivsta kommun*.

Tillgänglig: <http://www.knivsta.se/~media/Files/Trafik-infrastruktur/Nydal/Rapport%20Stadsbyggnadsvision%20150210.ashx> [2015-10-20]

Norrköping kommun (2015). *Johannisborg - Framtida stadspark i unik kulturmiljö*.

Tillgänglig: <http://next.norrkoping.se/johannisborg/> [2015-10-20]

Norrtälje kommun (2015a). *Välkommen till Norrtälje hamn*.

Tillgänglig: <http://norrtaljehamn.se/> [2015-10-20]

Norrtälje kommun (2015b). *Båtplanering i Norrtälje Hamn*.

Tillgänglig: https://www.norrtalje.se/globalassets/stad-och-trafik/norrtalje-hamn/norrtalje_hamn_pm_batplan_1503181.pdf [2015-10-28]

- Natural England (2014). *Planning and development – guidance. Landscape and seascape character assessments*.
Tillgänglig: <https://www.gov.uk/guidance/landscape-and-seascape-character-assessments> [2015-09-15]
- Pettersson, O. (2013). *Klarspråkets effekter för myndighetsspråk - en studie av utformning och effekter av ett autentiskt klarspråksarbete*.
Examensarbete. Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk.
- SCB - Statistiska centralbyrån (2014). *Statistisk årsbok - geografiska uppgifter*.
Tillgänglig: http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/OV0904_2014A01_BR_03_A01BR1401.pdf [2015-11-20]
- SFS 2009:600. *Språklag*. Kulturdepartementet, Stockholm
- Stockholm Nordost (2012). *Stockholm Nordost! Framtid - Framgång - Framkomlighet*.
Tillgänglig: http://www.taby.se/Global/StockholmNordost/StockholmNordost_lowres_F3.pdf [2015-10-21]
- Svenska Akademien (2015). *Svenska Akademiens ordlista*.
Tillgänglig: <http://www.svenskaakademien.se/svenska-spraket/svenska-akademiens-ordlista-saol/saol-13-pa-natet/sok-i-ordlistan> [2015-12-10]
- Sveriges riksdag (2012). *Mål för friluftspolitiken*.
Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/Mal-for-friluftslivspolitiken_H001KrU4/ [2015-12-29]
- Thwaites, K & Simkins, I. (2007). *Experiential landscape, an approach to people, place and space*. Abingdon: Routledge
- Thwaites, K. (2001). *Experiential Landscape Place: an exploration of space and experience in neighbourhood landscape architecture*.
Landscape Research, vol. 26, No. 3, ss.245-255.
- Täby kommun (2015a). *Fakta om Täby*.
Tillgänglig: <http://www.taby.se/Om-Taby/Fakta-om-Taby---ny/> [2015-09-30]
- Täby kommun (2015b). *Verksamhetsplan 2015*.
Tillgänglig: <http://www.taby.se/PageFiles/55290/Verksamhetsplan%202015.pdf> [2015-10-02]

Täby kommun (2015c). *Större utbyggnadsprojekt*.

Tillgänglig: <http://www.taby.se/Bygga-bo-och-miljo/Stadsplanering/tabyvaxer/> [2015-10-15]

Täby kommun (2012). *Värtans strandpromenad*.

Tillgänglig: <http://www.taby.se/Uppleva-och-gora/Idrott-parker-och-friluftsliv-/motionera-vandra-och-promenera/Vartans-strandpromenad/> [2015-10-15]

Täby kommun (2010). *Täbys historia*.

Tillgänglig: <http://www.taby.se/Om-Taby/Fakta-om-Taby---ny/Tabys-historia/> [2015-10-12]

Täby kommun (2005). *Halva Täby grönt*.

Tillgänglig: http://www.taby.se/PageFiles/23439/Grönplan_webb.pdf [2015-10-15]

Uppsala kommun (2015). *Stadsliv i mänsklig skala - Uppsalas innerstadsstrategi - samrådshandling*.

Tillgänglig: <https://www.uppsala.se/contentassets/5cbe21110cde466ea5415ac7dce36b66/innerstadsstrategi-samradshandling.pdf> [2015-10-20]

Värtans strandpromenad

– Förslag för kuststråket i Täby kommun

Värtans strandpromenad

- Tåbys möte med skärgården

Värtans strandpromenad ligger utmed kommunens kuststråk vilket bidrar till möjligheten att besöka och röra sig i miljöer som skiljer sig mot det tätaste stadsbyggandet. Strandpromenaden löper genom natursköna miljöer och leder förbi flera fina och intressanta platser.

Längs stråket finns Näsby slott från 1600-talet, men också modern bostadsbebyggelse utmed Hägernässtranden. Däremellan finns badplatser, lekplatser, aktivitetsytor och skogsområden. Promenaden är ca 7 km lång från Näsby slott i söder till Hägernäs strand i norr.

Täbys kustlinje utmed Stora Värtan har höga naturvärden och här finns en del av kommunens stora tillgångar när det gäller rekreation och friluftsliv.

Värtans strandpromenad har en stor social och rekreativ betydelse. Den kan erbjuda avkoppling och frisk luft samt möjlighet till lek och motion.

Strandpromenaden spelar en viktig roll i människors vardag som allmän mötesplats där man kan komma en bit bort från stadslivet och möta skärgårdens vatten.

Hela denna folder är en del av ett examensarbete inom landskapsarkitektur och ingen officiell produkt från Täby kommun.

Täbys utveckling

4000 år vid kusten

Täby är beläget ca 2 mil norr om Stockholm och kommunytan motsvarar ca 71 kvadratkilometer inklusive vattenområden.

För omkring fyra tusen år sedan var vattennivån i området ca 15 m högre än idag. Det var också vid den här tiden, under bronsåldern, som de första människorna kom till Täby.

Mest troligt var det Täbys skyddade läge längs kusten som gjorde platsen attraktiv, där jägare och fiskare hade nära till både skog och hav. Täbys många runristningar minner om bygdens etablering under vikinga- och medeltid, och tack vare de goda skördarna blev orten senare en plats för handel.

1885 anlades järnvägssträckningen Roslagsbanan vilket kopplade ihop Täby med Roslagen i norr och Stockholm i söder. Från 1950 och framåt har Täby utvecklats till en expansiv kranskommun till Stockholm.

I takt med att Täby växer och exploateringen ökar ställs allt högre krav på grönområden och rekreatiionsstråk, såsom Värtans strandpromenad.

TECKENFÖRKLARING

- Förskola
- Grundskola
- Parkering
- Badplats
- Båtbrygga
- Kollektivtrafik

Förutsättningar i dagsläget

Stråket löper helt eller delvis längs Stora Värtans vatten. Underlaget varierar mellan asfalt, grus och terräng men är i regel framkomligt. Allra längst i norr övergår strandpromenaden i träspänger som tar slut där stråket möter Vaxholmsvägen 274. I söder finns det möjlighet att fortsätta promenaden längs träspänger vidare in i Danderyds kommun.

Det finns en rad för- och grundskolor med närhet till Värtans strandpromenad. Många finns i anslutning till Centralparken, som tillsammans med den planerade stadsparken inom Täby Park kommer att bilda ett viktigt grönstråk med Näsä äng badplats som målpunkt.

Bad och båtbyggor är målpunkter, främst under sommarhalvåret. Längs stråket finns det två badplatser med sandstrand samt några möjligheter att angöra med båt. Det går att komma nära strandpromenaden med kollektivtrafik vid flera punkter. Det finns även en rad parkeringar som är belägna i anslutning till strandpromenaden.

- Kommungräns
- Värtans strandpromenad

Vidare utveckling

Förslag och åtgärder

Värtans strandpromenad erbjuder i dagsläget generellt höga rekreativvärden längs ett stråk med god framkomlighet, men det finns möjlighet till förbättring vid olika platser.

En enklare sträcka mot Näsby Slott bör övervägas då tillgängligheten är låg och strandpromenaden har stora höjdskillnader sista biten innan slottet. Den alternativa sträckan längs Slottsvägen består av en allé och kan utgöra ett kulturhistoriskt avsnitt som möter slottet.

Från Lorensviksparken och Hägernäs strand bör gångstråk utvecklas mot Rönningesjön och de vandrings- och motionsslingor som finns där. På ett sådant sätt kopplar man strandpromenaden till andra rekreativstråk.

Till Lorensviksparken finns goda möjligheter att ta sig med bil och buss vilket ökar tillgängligheten för de som har med sig skidor eller annan vinterutrustning. I parken finns möjligheter att vintertid ordna en skidslinga om ca 800m, anslutning till ev. skridskois via befintlig brygga samt använda den naturliga höjdskillnaden mot Drakskeppsvägen som pulkabacke.

I övrigt finns det anledning att se var nya lekplatser och utegym bör kompletteras längs strandpromenaden.

På följande sidor presenteras mer ingående förslag för Hägernäs strandskog, Viggbyholms båtklubb och Kråkudden.

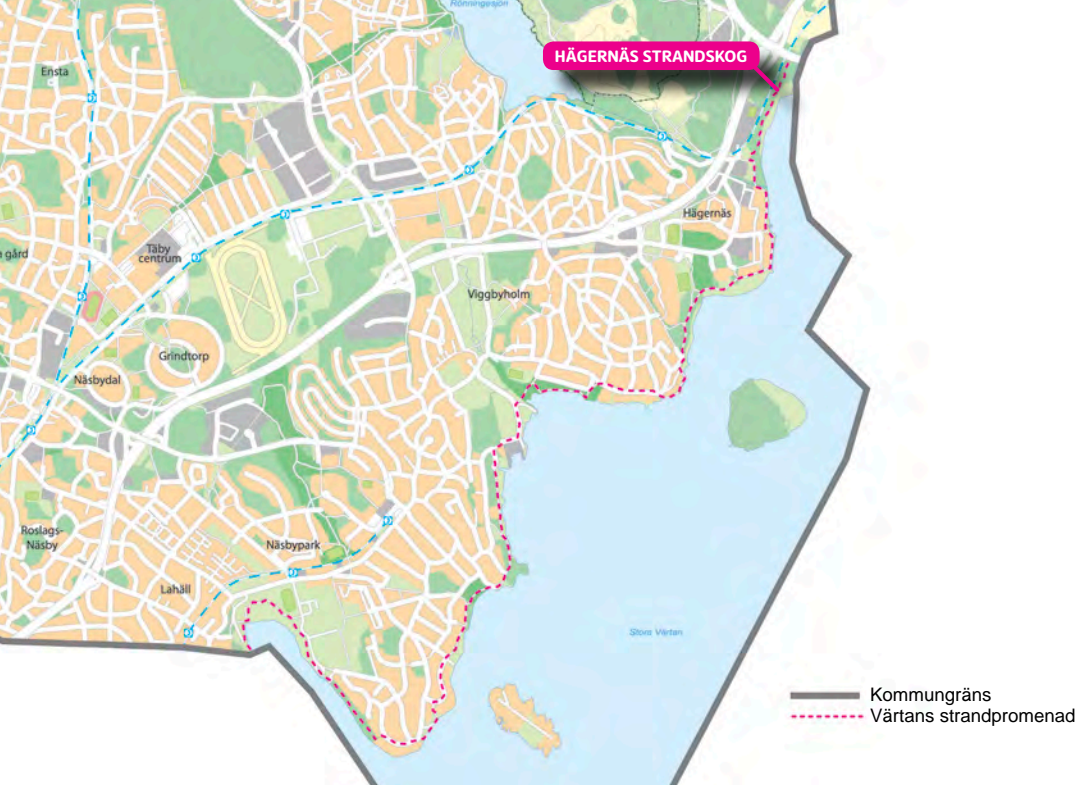
- Kommungräns
- - - Värtans strandpromenad
- - - ➔ Slottsvägen, enklare stråk

Hägernäs strandskog

Ett spännande utflyktsmål

Hägernäs strandskog

Vid Hägernäs strandskog går strandpromenaden genom höga naturvärden med känslan av orörd karaktär. Idag löper en träspång genom strandskogen för att tvärt ta slut vid Vaxholmsvägen 274.

Genom att utveckla träspångerna till olika slingor med ökad spångbredd kan området erbjuda ett högre rekreativvärde med högre tillgänglighet. Om det dessutom kompletteras med effektfull belysning kan strandskogen fungera som spännande utflyktsmål. Belysningen kan varsamt integreras i trädskronorna vilket ger ett skimrande tak och större fokus på träden och den omgivande naturen.

Det finns planer på att utveckla en gång- och cykelbana längs Roslagsbanans banvall. När nya Arninge resecentrum ska utvecklas behöver det finnas bra anslutningar mot strandpromenaden.

Viggbyholms båtklubb

Ett område med många funktioner

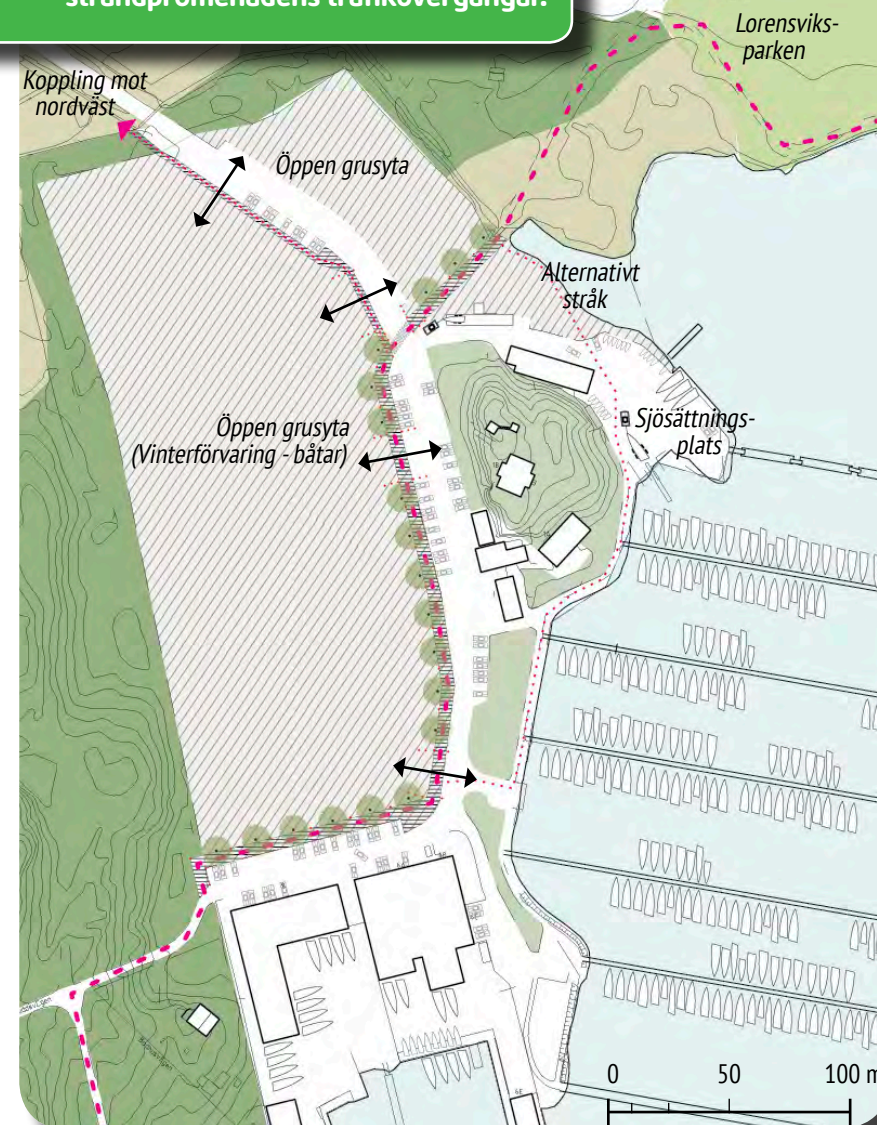
Viggbyholms båtklubb

Där Värtans strandpromenad korsar Viggbyholms båtklubb finns en svag länk. Över områdets stora öppna yta behöver strandpromenaden ett tydligare och säkrare stråk.

Genom att anlägga ett avsnitt som markeras av träd och belysning kan stråket länkas ihop och den stora ytan få ett tydligare sammanhang, vilket även ska gynna båtklubben.

Den stora grusytan, 100x300m, där båtarna vinterförvaras är under sommartid generallt tillgänglig för andra aktiviteter. Här bör man undersöka möjligheten att utveckla arrangemang, såsom konserter, festivaler, båtmässor, loppmarknader etc.

Gångstråket bör anläggas innanför väg- och parkeringsytan för att minimera strandpromenadens trafikövergångar.

Kråkudden

Vinterbad och skärgårdsmöte

Kråkudden

Vid Kråkudden erbjuds ett möte med Stora värtan som är unikt för strandpromenaden. Klipphöllar möter vattnet och utblickar finns i tre väderstreck, dessutom ligger platsen skyddad och avskild från omgivningen.

Kråkudden kan utvecklas som åretruntbadplats och eventuellt även erbjuda bastu- och omklädningsmöjligheter.

I området kring Kråkudden kan man även ordna en station för våg- och vindsurfaktivitet.

Kråkudden ligger skyddat från strandpromenaden och erbjuder ett nära möte med Stora Värtan.

Nya skyltar

För information och vägledning

Kuststräcka
1 km

Rödhall
3 km

Förslag!

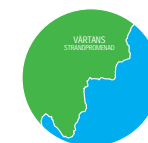
En ny huvudskylt, ca 15x20 cm, samt en ny faktaskylt för att informera vid intressanta platser, ca 60x80 cm.

Ett nytt skyltprogram visar vägen

För att markera strandpromenaden och öka stråkets tydlighet behövs ett nytt skyltprogram. Det leder till att det blir enklare att hitta längs stråket, men även att ansluta till och från stråket vid olika platser.

Förslaget är att Värtans strandpromenad får en rektangulär huvudskylt som monteras på befintliga belysningsstolpar där de behövs för att vägleda besökare och informera om att de är på rätt väg.

Vid intressanta platser med speciella värden utvecklas större informationsskyltar som innehåller fakta om den aktuella platsen.

NÄSBY SLOTT

TÄBY

TÄBY

Förslag!

En ny huvudskylt för att vägleda längs Värtans strandpromenad, ca 15x20 cm.

Riktning och avstånd

För bästa upplevelse av stråket

Vid otydliga korsningar och vägval förses platserna med riktningsskyltar som visar vart man kommer åt respektive håll. Riktningsskyltarna visar även det fortsatta stråkets framkomlighet, huruvida man kan förvänta sig terräng eller enklare väg.

På belysningsstoppar kan man även montera mindre skyltar som visar avstånd till potentiella målpunkter.

Vad tycker Du?

För att Värtans strandpromenad ska kunna utvecklas på rätt sätt behöver vi Din åsikt!

Tyck till på vår hemsida och träffa projektets medarbetare i samband med våra medborgardialoger.

Konsekvenser Anläggning och drift

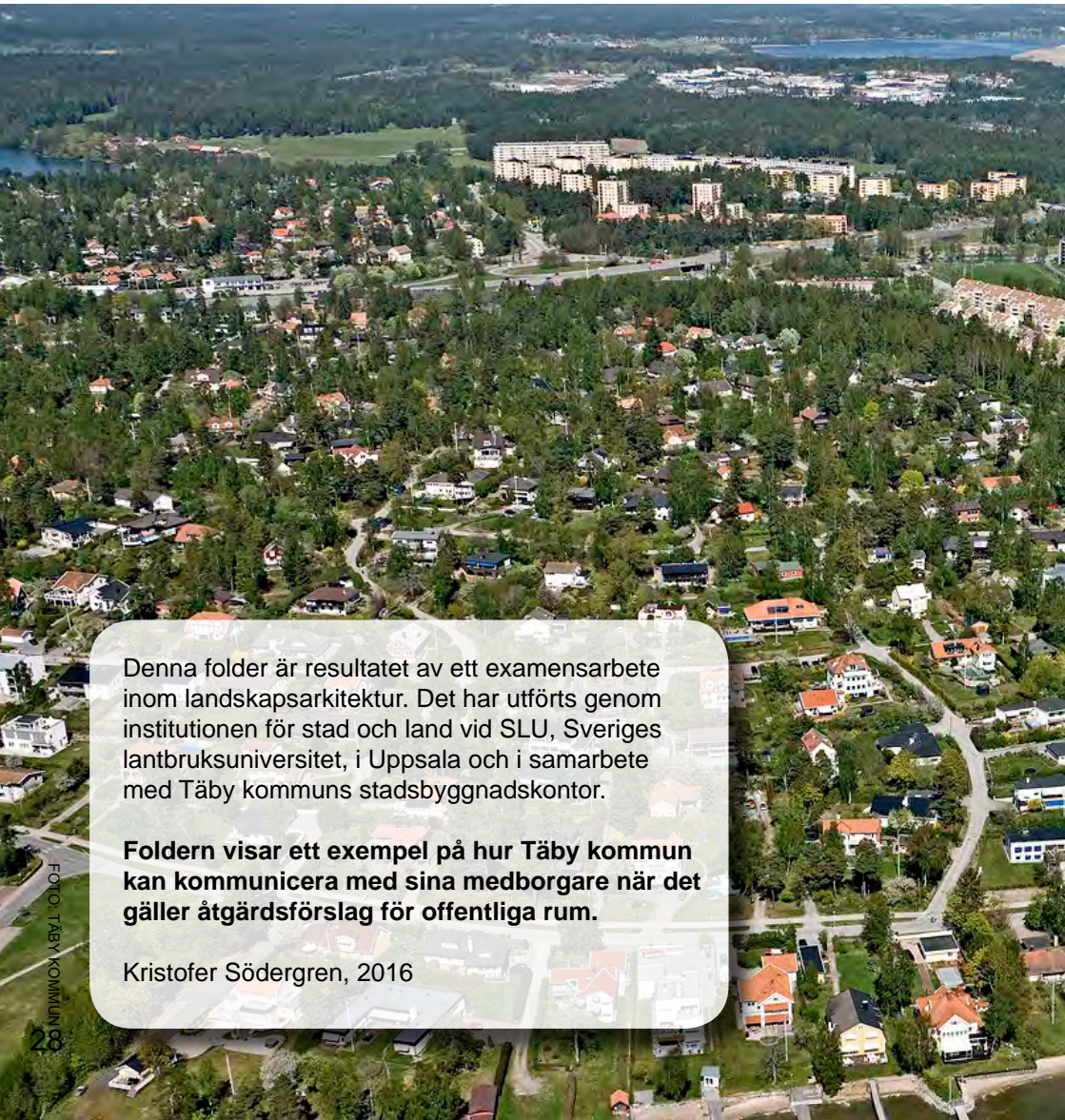
Att utveckla Värtans strandpromenad medför kostnader i samband med planering och anläggning samt drift- och underhållskostnader.

Vissa förslag är mindre och enklare medan de större kräver markningrepp kräver mer planering. Därför är det bra att dela upp genomförande i olika faser. Dels sprider kommunen kostnader och arbetsbelastning, men de säkerställer även en slitagespridning i anläggningarna.

De mindre projekten, som skyltprogrammet och att utveckla stråk till andra intressanta platser, kan påbörjas tidigare då de inte innebär några stora ingrepp.

Projektet vid Viggbyholms båtklubb är relativt stort och omfattande vilken kräver en noggrann planering och dialog.

Kråkudden och Hägernäs strandskog är två anläggningsprojekt som behöver planeras väl och utföras varsamt eftersom det gäller två platser med höga naturvärden.

Denna folder är resultatet av ett examensarbete inom landskapsarkitektur. Det har utförts genom institutionen för stad och land vid SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, i Uppsala och i samarbete med Täby kommuns stadsbyggnadskontor.

Foldern visar ett exempel på hur Täby kommun kan kommunicera med sina medborgare när det gäller åtgärdsförslag för offentliga rum.

Kristofer Södergren, 2016